

citylab 2019_b

ΦΟΒΟΣ • ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ • ΤΕΧΝΗ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Citylab 2019_b _ ένα εργαστήριο για την αρχιτεκτονική της πόλης

ΦΟΒΟΣ • ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ • ΤΕΧΝΗ

25-28 Σεπτεμβρίου 2019, Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Funded by the Horizon 2020
Framework Programme of the
European Union

RÖCK
Regeneration and Optimisation
of Cultural heritage
in creative and Knowledge cities

Citylab 2019_b _ ένα εργαστήριο για την αρχιτεκτονική της πόλης

ΦΟΒΟΣ • ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ • ΤΕΧΝΗ

25-28 Σεπτεμβρίου 2019, Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Ομιλίες:

Σταύρος Αλιφραγκής

Σουζάνα Αντωνακάκη

Δημήτρης Αντωνακάκης

Άγγελος Αντωνόπουλος

Σοφία Βιδάλη

Αριάδνη Βοζάνη

Ανδρέας Γιακουμακάτος

Νίκος Δεμερτζής

Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος

Χριστίνα Ζαραφωνίτου

Κωνσταντίνα Κάλφα

Λίσσου Κανελλοπούλου

Ασημίνα Κανιάρη

Νεφέλη Κυρκίτσου

Αναστάσιος Μ. Κωτσιόπουλος

Ανδρέας Λάζαρης

Αριστέα Μαρούνη

Νίκος Μπελαβίλας

Γιώργος Ξηροπαΐδης

Παναγιώτης Πάγκαλος

Απόστολος Πάνος

Βασιλική Ροδίτη

Κωνσταντίνος Σερράος

Μανόλης Σίμος

Ελένη Τάτλα

Γιώργος Τριανταφύλλου

Δημήτρης Φατούρος

Δημήτρης Φιλιππίδης

Αντώνης Χατζημωυσής

Θεματική εκδήλωση:

Ανδρέας Γιακουμακάτος

Γιώργος Πανέτσος

Βανέσσα Τσακαλίδου

Σοφία Τσιράκη

Διδασκαλία:

Σταύρος Αλιφραγκής

Άγγελος Αντωνόπουλος

Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος

Κωνσταντίνα Κάλφα

Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος

Παναγιώτα Καραμανέα

Νεφέλη Εκάτη Κατσαρού

Ελένη (Έλλη) Κούβαρη

Νεφέλη Κυρκίτσου

Ανδρέας Λάζαρης

Αφροδίτη Μαραγκού

Σάρρα Μάτσα

Ρενάτα Μεθενίτη

Ναταλία Μπαζαίου

Επιστημονική επιτροπή:

Ανδρέας Γιακουμακάτος,

επιστημονικός υπεύθυνος
ευρωπαϊκού έργου ROCK

Κώστας Παπαχριστόπουλος,

μέλος επιστημονικής επιτροπής

Παναγιώτης Πάγκαλος,

πρόεδρος και επιστημονικός
υπεύθυνος Citylab

Σταύρος Αλιφραγκής, επιμέλεια

συμποσίων - εργαστηρίων Citylab

Νεφέλη Κυρκίτσου,

μέλος επιστημονικής επιτροπής

Ανδρέας Λάζαρης,

μέλος επιστημονικής επιτροπής

Υπεύθυνη επικοινωνίας:

Μαρία Φελίδου

Μουσική εκδήλωση:

Νίκος Ξυδάκης

Party λήξης εργασιών:

Κωνσταντίνος Κωσταράς

Αναστασία Νουκάκη

Παναγιώτης Πάγκαλος

Απόστολος Πάνος

Κώστας Παπαχριστόπουλος

Βασιλική Ροδίτη

Κωνσταντίνος Σερράος

Μαριάννα Χαριτωνίδου

Οργανωτική επιτροπή:

Σάρρα Μάτσα,

συντονίστρια

Μαρίνα Καρύγιαννη.

υπεύθυνη εγγραφών

Χρύσα Βουδούρη

Κωνσταντίνος

Κανελλόπουλος

Νεφέλη Εκάτη Κατσαρού

Ελένη (Έλλη) Κούβαρη

Ρενάτα Μεθενίτη

Τζίμης Χύτας

γραφιστικά: **Νεφέλη Εκάτη Κατσαρού**

& Παναγιώτης Πάγκαλος | spot: Σάρρα

Μάτσα & Παναγιώτης Πάγκαλος |

μουσική επένδυση spot: Τζίμης,

Κωνσταντίνος & Χρήστος Χύτας |

επιμέλεια τεύχους: Σταύρος

Αλιφραγκής

Περιεχόμενα

1. Προθέσεις Συμποσίου - Εργαστηρίου [01]
2. Θεματικοί Άξονες Εργαστηρίου [08]
3. Θεματικό Αφιέρωμα Συμποσίου [12]
4. Πρόγραμμα Συμποσίου - Εργαστηρίου [13]
5. Περιλήψεις Εισηγήσεων Συμποσίου [17]
6. Βιογραφικά Σημειώματα Συντελεστών [33]

1. Προθέσεις Συμποσίου – Εργαστηρίου Citylab 2019_b

Τί είναι τα Citylab

Τα Citylab αποτελούν μια πρωτοβουλία παραγωγής διαλεκτικής γνώσης, η οποία βασίζεται στη δημιουργία ενός διαπανεπιστημιακού και διεπιστημονικού διαύλου επικοινωνίας για τη σημασία της αρχιτεκτονικής και της τέχνης στα διαχρονικά ζητήματα της πόλης. Πρόκειται για εντατικά εργαστήρια αστικής διερεύνησης, τα οποία, σε συνδυασμό με τη διοργάνωση παράλληλων συμποσίων, επιδιώκουν να διατηρήσουν ζωντανό τον σύγχρονο επιστημονικό διάλογο για τα πολυ-παραγοντικά φαινόμενα της πόλης. Στο πρόσφατο παρελθόν, στα Citylab 2014 / 2015 / 2016 / 2017 / 2018_a / 2018_b και 2019_a συμμετείχαν περισσότερες/οι από 300 φοιτήτριες/ές και 100 ερευνήτριες/ητές και καθηγήτριες/ητές πανεπιστημιακών ιδρυμάτων ή άλλων φορέων, με στόχο να διερευνήσουν τον ρόλο και τις δυνατότητες της αρχιτεκτονικής και της τέχνης στη διαμόρφωση του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος, σε συνάρτηση με έναν -διαφορετικό κάθε φορά- κεντρικό θεματικό άξονα και διάθεση ανατρεπτική ως προς τις προσδοκίες, υπονομευτική ως προς τις εδραιωμένες αξίες, κριτική ως προς τις διαδεδομένες πρακτικές και αναθεωρητική ως προς τις μεθόδους και τα εργαλεία του σχεδιασμού. Το υλικό των διαλέξεων και τα σχεδιαστικά αποτελέσματα των εργαστηρίων έχουν συγκεντρωθεί σε έντυπους και ηλεκτρονικούς τόμους υπό μορφή πρακτικών που διατίθενται ελεύθερα.

8° Citylab

Το 8° πανελλήνιο συμπόσιο-εργαστήριο για την πόλη, την αρχιτεκτονική της και την τέχνη Citylab_2019_b με τίτλο «Φόβος · Αρχιτεκτονική · Τέχνη», διοργανώνεται από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ, www.asfa.gr) σε συνεργασία με την Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών του Δήμου Αθηναίων (ΕΑΤΑ, www.developathens.gr) και την αιγίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής (www.heliarch.gr), στο πλαίσιο του εγκεκριμένου Ευρωπαϊκού έργου ROCK [Regeneration and Optimisation of Cultural Heritage in Creative and Knowledge Cities / Horizon 2020 Innovative Action (SC5-21 Cultural Heritage as a Driver for Sustainable Growth, 2017-19)]. Στόχος του έργου είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην αστική πολιτισμική κληρονομιά και τη σύγχρονη παραγωγή γνώσης και καινοτομίας της πόλης (rockproject.eu). Το θεματικό αφιέρωμα του φετινού Citylab πραγματοποιείται με την ευγενική χορηγία της Ideal Standard (www.idealstandard.gr) και του Συνδέσμου επιχειρήσεων για ποιότητα και ανάπτυξη των κατασκευών (ΣΕΠΑΚ, www.sepak.gr/). Για πολλοστή χρονιά, επίσημος χορηγός επικοινωνίας είναι η Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση (ΕΡΤ, www.ert.gr).

Συμπόσιο: Φόβος • Αρχιτεκτονική • Τέχνη

Το 8^ο πανελλήνιο συμπόσιο Citylab 2019_b πραγματεύεται την έννοια του φόβου ως καταστατική συνθήκη της κοινωνικής καθημερινότητας στη σύγχρονη πόλη, αλλά και ως δημιουργική δύναμη για την παραγωγή αρχιτεκτονικών ή/και εικαστικών προτάσεων. Ο δημόσιος χώρος και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μας τροφοδοτούν ακατάπαυστα με εικόνες φόβου, προκαλώντας πραγματικές ή πλασματικές ανησυχίες για απειλές. Οι μετανάστες, η τρομοκρατία, οι μετεωρολογικές συνθήκες, τα οικονομικά δεδομένα, οι επιδημίες, οι ληστείες, οι βίαιες διαδηλώσεις και η βίαιη αστυνόμευση, ο επισφαλής κυβερνοχώρος, τα σκουπίδια, η μολυσμένη ατμόσφαιρα, ο ακάθαρτος και σκοτεινός αστικός χώρος, μας τοποθετούν σ' ένα καθεστώς συνεχούς επαγρύπνησης και περιχαράκωσης. Σήμερα, όλα τα κατώφλια είναι πλέον σφαλισμένα, τα σπίτια με κήπους περιβάλλονται από ψηλούς τοίχους και κιγκλιδώματα και κάθε νευραλγικό σημείο της πόλης, ιδιωτικό ή δημόσιο, προστατεύεται μέσω του σύγχρονου τεχνολογικού *raporticon* της οπτικοακουστικής καταγραφής. Ο φόβος του πολέμου, συχνά συνυφασμένος με τις εφιαλτικές εικόνες της ατομικής βόμβας και την παράνοια της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, διατρέχει όλες τις ηλικίες, επιστρέφοντας αδιαλείπτως στη σιωπηρή ιδέα του θανάτου. Η αγοραφοβία, η κλειστοφοβία, η κοινωνική φοβία, η πυροφοβία, η υψοφοβία, η ακροφοβία, η νοσοφοβία, η ξενοφοβία, ο φόβος του άλλου υποκειμένου, ο φόβος του θεού, ο φόβος του νόμου, ο φόβος της άγνοιας και της φτώχειας είναι μονάχα κάποιες από τις εκφάνσεις φόβου, οι οποίες εκδηλώνονται παράλληλα με τον γνώριμο φόβο για τη σωματική ακεραιότητα ή την περιουσία.

Αφετηρία της διερεύνησης αποτελεί μία σειρά ερωτημάτων που «εικονογραφούν» επιμέρους αλλά ενδεικτικές συνθήκες «φόβου». Τα ερωτήματα αυτά πραγματεύονται την έννοια του φόβου στη χωρική διάσταση της, εντός του πεδίου της πόλης: Τι προκαλεί φόβο; Ποιος δημιουργεί και διαχειρίζεται τον φόβο; Γιατί ο φόβος αποτελεί ένα ισχυρό μέσο εξουσίας; Πως αντιμετωπίζεται ο φόβος; Πότε ο φόβος οδηγεί τον άνθρωπο σε διαφόρων ειδών εξαρτήσεις; Είναι ατομικό ή κοινωνικό ζήτημα ο φόβος;

Εργαστήριο: Το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας

Το εργαστήριο Citylab 2019_b θα αξιοποιήσει την έννοια του φόβου ως εργαλείο ανάγνωσης-ανάλυσης του αστικού χώρου και ως μορφοποιητική δύναμη για τη σχεδιαστική επεξεργασία εστιασμένων προτάσεων στο εμπορικό τρίγωνο.

Η ευρύτερη περιοχή αναφοράς του εργαστηρίου είναι το ιστορικό τρίγωνο της πόλης, όπως προέκυψε ως ιδανική και αφηρημένη γεωμετρία από το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της Αθήνας του 1833 των Σταμάτη Κλεάνθη (1802-62) και Eduard Schaubert (1804-60), ως πραγματιστική εφαρμογή από την αναθεώρηση του 1834 του Leo von Klenze (1784-1864) και, τέλος, ως

πραγματικότητα από την ιδιόρρυθμη εξέλιξη της πόλης των Αθηνών κατά τον 20^ο αι., με τις έντονες διαφορές δυναμικού ως προς τις χρήσεις, το κτιριακό απόθεμα και την ανθρωπογεωγραφία των επιμέρους τμημάτων του. Τα ακραία όρια της περιοχής ανάγνωσης-αναγνώρισης είναι οι οδοί Σταδίου, Ερμού και Π. Τσαλδάρη (Πειραιώς), ενώ οι κορυφές του τριγώνου ορίζονται από την πλατεία Ομονοίας, την πλατεία Συντάγματος και την (έκπτωτη) πλατεία Κέκροπος στον Κεραμεικό. Ειδική βαρύτητα στο πολεοδομικό σχέδιο παίζουν οι σχεδόν αντιδιαμετρικές πλατείες Κλαυθμώνος και Κουμουνδούρου και το, υποβαθμισμένο πλέον, παρισινού τύπου «βουλεβάριον» που τις ένωνε αρχικά (η οδός Ευριπίδου). Πόσο, άραγε, αντανακλάται αυτό στη σημερινή εμπειρία της πόλης; Τέλος, σημαντική θέση στο παραπάνω σχήμα κατέχει η οδός Αθηνάς, η οποία χωρίζει το ιστορικό τρίγωνο σε δύο επιμέρους τρίγωνα, το αναβαθμισμένο εμπορικό τρίγωνο και το «άλλο», το μέχρι πρόσφατα υποβαθμισμένο και απροσδιόριστο τρίγωνο, που αρχίζει να διαμορφώνει έναν νέο χαρακτήρα, με την έλευση της τουριστικής ανάπτυξης. Επιπλέον, η Αθηνάς λειτουργεί ως μνημειακός άξονας για τις κατά μήκος κινήσεις και δυνητικά έντονο ψυχολογικό όριο για τις εγκάρσιες κινήσεις των Αθηναίων.

Προσέγγιση

Η περιοχή επέμβασης των φοιτητικών ομάδων θα περιοριστεί, για πρακτικούς λόγους, στο εμπορικό τρίγωνο της Αθήνας. Στην περιοχή αυτή θα προκύψουν και οι σχεδιαστικές προτάσεις τους, βάσει των θεματικών αξόνων του εργαστηρίου που περιγράφονται αναλυτικότερα στη συνέχεια. Η δουλειά που καλούνται να φέρουν σε πέρας οι φοιτήτριες/ές του Citylab 2019_b διακρίνεται σε τρεις αλληλένδετες φάσεις: α. ανάγνωση - αναγνώριση της περιοχής μελέτης (διαδρομή) και ανάλυση - αξιολόγηση των δεδομένων, β. σενάριο παρεμβάσεων (κλ.1:100 και επιμέρους τμήματα κλ.1:500) και γ. εμπάθунση - σχεδιαστικές τομές (κλ.1:100 ή/και κλ.1:50) σε επιμέρους ζώνες της διαδρομής.

α. ανάγνωση - αναγνώριση: Κάθε ομάδα εργασίας, που θα αποτελείται από οχτώ έως δέκα μέλη, θα επεξεργαστεί μία μη-προσδιορισμένη με σαφήνεια διαδρομή πεπερασμένου μήκους (ένα [1] χιλιόμετρο περίπου) που θα διέρχεται από συγκεκριμένα σημεία του εμπορικού τριγώνου, ώστε να αποτυπωθεί η διαφορά δυναμικού μεταξύ των επιμέρους περιοχών του. Οι διαδρομές δεν θα είναι κοινές για όλες τις ομάδες, δεν θα είναι γραμμικές, θα έχουν διαφορετικές αφετηρίες και, πιθανά, τερματισμούς και θα διέρχονται από τουλάχιστον τέσσερα [4] προκαθορισμένα σημεία. Ο τρόπος με τον οποίο η κάθε ομάδα θα επιλέξει να μεταβεί από σημείο σε σημείο είναι ελεύθερος και ανοιχτός. Ειδικότερα, κάθε ομάδα θα εκκινήσει από διαφορετικό δημόσιο χώρο του εμπορικού κέντρου (πλατείες Βαρβακείου Αγοράς, Καρύτση, Καπνικαρέας, Καραμάνου [Αθηνάς, Βορέου & Βύσσης], Κλαυθμώνος, Κοτζιά, Μητροπόλεως, Μοναστηρακίου, Ομονοίας και Συντάγματος) και θα καταλήξει σε έναν χώρο

ελεύθερης επιλογής, διασχίζοντας ένα χιλιόμετρο περίπου εντός και κατά μήκος των ορίων της περιοχής επέμβασης. Οι πορείες αναγνώρισης-ανάγνωσης θα διέλθουν υποχρεωτικά από τρία [3] σημεία ενδιαφέροντος, τα οποία παρατίθενται παρακάτω, και την πλατεία Αγίας Ειρήνης. Τα προκαθορισμένα σημεία ενδιαφέροντος προέκυψαν από κτίρια αναγνωρισμένης αισθητικής και ιστορικής αξίας αλλά και «ιδιωτικά» μνημεία που λειτουργούν ως τοπότητα στις καθημερινές μας περιηγήσεις στην πόλη. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την ανάλυση και την αξιολόγηση του συγκεντρωμένου υλικού (σκίτσο, σχέδιο, φωτογραφία, κινούμενη εικόνα, ηχοτοπίο, παρατήρηση, συνέντευξη, φρωτηματολόγιο, διάγραμμα, μακέτα εργασίας κ.λπ.).

β. σενάριο παρεμβάσεων: Οι ομάδες εργασίας θα επεξεργαστούν σε αρχικό στάδιο το σύνολο της διαδρομής ως ενιαία νοηματική ενότητα, δηλαδή ως μία από τις πολλές και διαφορετικές δυνατότητες ανάγνωσης του ζωντανού πεδίου της πόλης, με στόχο να προκριθούν εστιασμένες περιοχές σχεδιαστικής επέμβασης (τομές εμπάθυνσης στο σώμα της πόλης) που θα αντλούν νόημα και ταυτόχρονα θα ανανοηματοδοτούν τον θεματικό άξονα της κάθε ομάδας.

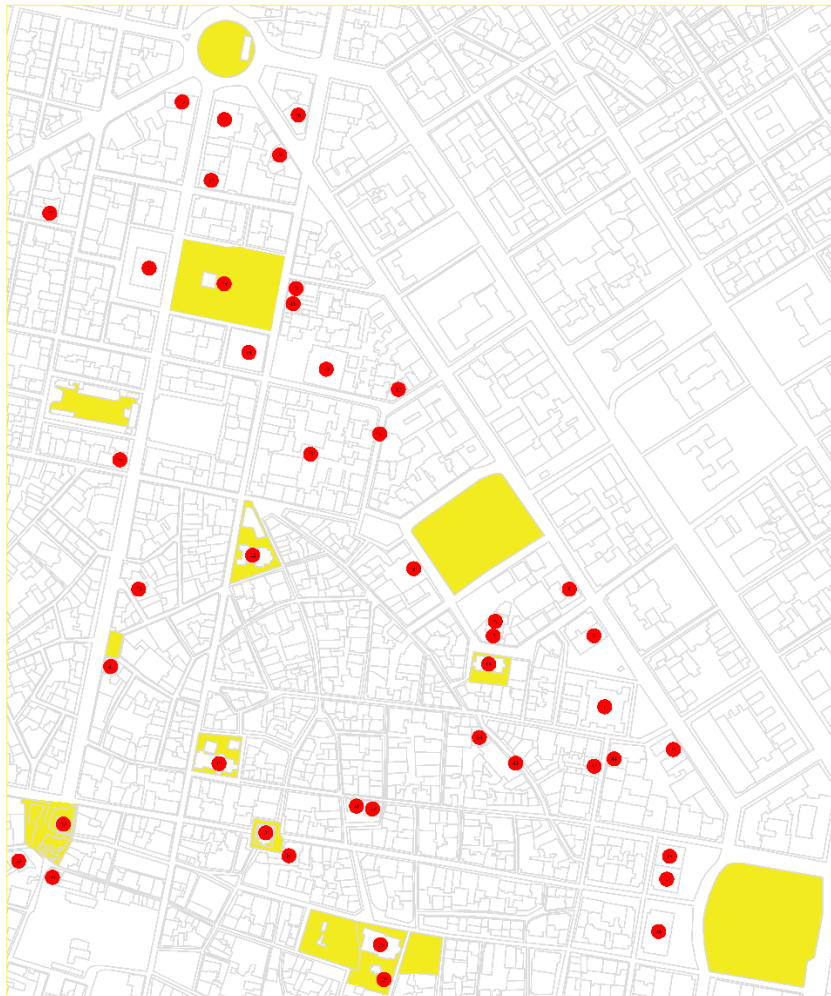
γ. εμπάθυνση – σχεδιαστικές τομές: Οι φοιτητικές ομάδες θα επεξεργαστούν σε μεγαλύτερο βάθος και λεπτομέρεια ανάλυσης σχεδιαστικές προτάσεις για εστιασμένες περιοχές επέμβασης βάσει του σεναρίου παρεμβάσεων με πρόθεση να μεταγράψουν στον χώρο τις ειδικές ποιότητες του θεματικού άξονα μέσα από τον οποίο προσεγγίζουν την έννοια του «φόβου» στην πόλη.

Η φάση της αναγνώρισης – ανάγνωσης θα έχει ολοκληρωθεί με το πέρας της 2^{ης} συνεδρίας εργασίας (Τετάρτη 25 Σεπτεμβρίου 2019, 22:00), η φάση του σεναρίου παρεμβάσεων θα έχει ολοκληρωθεί με το πέρας της 5^{ης} συνεδρίας εργασίας (Πέμπτη 26 Σεπτεμβρίου 2019, 00:00) και, τέλος, η φάση της εμπάθυνσης θα έχει ολοκληρωθεί με το πέρας της 10^{ης} συνεδρίας (Σάββατο 28 Σεπτεμβρίου 2019, 13:00). Οι δύο τελευταίες συνεδρίες εργασίας είναι αφιερωμένες στην προετοιμασία της παρουσίασης των αποτελεσμάτων.

Τα αποτελέσματα της δημιουργικής διαδικασίας του εργαστηρίου θα παρουσιαστούν υπό μορφή έκθεσης στον χώρο εργασίας (παλαιά βιβλιοθήκη ΑΣΚΤ) την τελευταία ημέρα του εργαστηρίου (Σάββατο 27 Σεπτεμβρίου 2019, 19:00 με 20:00).

Η διαμόρφωση των φοιτητικών ομάδων εργασίας, το «κλείδωμα» των θεματικών αξόνων και η αφετηρίες των διαδρομών θα προκύψουν, όπως πάντα, μέσα από κλήρωση κατά την πρώτη ημέρα του εργαστηρίου (Τετάρτη 25 Σεπτεμβρίου 2019, 10:40-11:00). Περισσότερες πληροφορίες για την περιοχή επέμβασης του εργαστηρίου μπορούν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών, του Τομέα ΙΙ, της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου στο: www.arch.ntua.gr/urbanplan-research-lab (βλέπε: «Υλικό») και την ιστοσελίδα του μαθήματος «Αναλυτική Προσέγγιση του Αστικού Χώρου»:

www.arch.ntua.gr/course_instance/759 (βλέπε: «Σπουδαστικές Εργασίες»). Επιπλέον πληροφορίες για την περιοχή επέμβασης του εργαστηρίου μπορούν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα του Προγράμματος Πιλοτικής Αναβάθμισης Εμπορικού Τριγώνου: (athenstrigono.org) και στον ιστότοπο Athens Trigono (www.facebook.com/AthensTrigono/).

Εικόνα 1. Σημεία ενδιαφέροντος στο εμπορικό τρίγωνο της Αθήνας.

Σημεία ενδιαφέροντος στο «εμπορικό τρίγωνο» της Αθήνας

α. Επίσημη & επώνυμη
αρχιτεκτονική

1. Βαρβάκειος Δημοτική Αγορά, Ιωάννης Κουμέλης, 1878-1886, Αθηνάς 42.
2. Δημαρχείο Αθηνών, Παναγιώτης Κάλκος, 1871-1874, Αθηνάς 61-63.
3. Εθνική Τράπεζα, Ευγένιος Τρουμ, 1845-1899, Αιόλου 86.
4. Εκλεκτικιστικό διώροφο κτίριο, Ernst Ziller, 1900, Αθηνάς 16 & Βορέως 17.
5. Καπνικαρέα, 11^{ος} αι., Πλατεία Καπνικαρέας.
6. Κινηματοθέατρο «Αττικόν», Ernst Ziller, 1870-1920, Σταδίου 19-21 & Χρήστου Λαδά.
7. Κτήριο ΟΤΕ (Παλαιά Τηλεφωνική Εταιρεία), Αναστάσης Μεταξάς, 1931-1936, Σταδίου 15.
8. Κτήριο ΤΣΜΕΔΕ, Αθανασία Δημοπούλου, Καλλιρρόη Σαΐτη, Γιώργος Σταθόπουλος, Αικατερίνη Χριστοδουλέα, 1995, 2001-2010, Παλαιών Πατρών Γερμανού 3-5.
9. Κτήριο Γραφείων, Μίμης Παπαζήσης, 1960 [;], Πλατεία Συντάγματος & Ερμού.
10. Κτίριο Γραφείων, Νίκος Βαλσαμάκης, 1958-1959, Πλατεία Καπνικαρέας.
11. Κτίριο Διοίκησης Εθνικής Τράπεζας, Ρένα Σακελλαρίδου & Μόρφω Παπανικολάου, 1999-2001, Αιόλου 82.
12. Κτίριο Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ.), Ernst Ziller, 1920, Αθηνάς 56 & Λυκούργου.

13. Κτίριο Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός, Ιφικράτης Κοκκίδης, 1891-1901, Πλατεία Άγ. Γεωργίου Καρύτση 8.
14. Μέγαρο Μελά, Ernst Ziller, 1874, Αιόλου 93 & Κρατίνου 1.
15. Μέγαρο Πάλλη, Αναστάσιος Μεταξάς, 1910-1911, Καραγεώργη Σερβιάς 1 & Πλατεία Συντάγματος.
16. Μητροπολιτικός Ναός Αθηνών, Δημήτριος Ζέζος, Francois Boulanger, Παναγιώτης Κάλκος, 1842-1862, Πλατεία Μητροπόλεως.
17. Ναός Αγίας Ειρήνης, Λύσανδρος Καυταντζόγλου, 1847-1892, Αιόλου 36.
18. Ναός Αγίου Γεωργίου Καρύτση, Λύσανδρος Καυταντζόγλου, 1845-1849, Πλατεία Αγίου Γεωργίου Καρύτση.
19. Ναός Αγίου Ελευθερίου (Μικρή Μητρόπολη), 12^{ος} αι., Πλατεία Μητροπόλεως.
20. Ναός Αγίων Θεοδώρων, 11^{ος} αι., Ευριπίδου & Σκουλενίου, Πλατεία Κλαυθμόνος.
21. Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου (Παναγία της Ρόμβης), 1601-1700, Ευαγγελιστρίας 10.
22. Ναός Παναγίας της Χρυσοσπηλιώτισσας, Δημήτριο Ζέζος, Παναγιώτης Κάλκος, Ernst Ziller, 1863-1892, Αιόλου 62.
23. Νέο Χρηματιστήριο Αθηνών, Νικόλαος Ζουμπουλίδης, 1929-1934, Σοφοκλέους 8-10.
24. Ξενοδοχείο «Athénée Palace», Ηλίας Αγγελόπουλος, Α.

- Μπαλάνος, 1907-1950,
Κολοκοτρώνη 1 & Σταδίου.
25. Ξενοδοχείο «Μέγας
Αλέξανδρος», Ernst Ziller, 1889,
Πλατεία Ομονοίας 19 & Αθηνάς.
26. Ξενοδοχείο «Μετροπόλ»,
Παναγιώτης Ζίζηλας, 1914, Σταδίου
59.
27. Ξενοδοχείο «Μπάγκειον», Ernst
Ziller, 1890-1894, Πλατεία
Ομονοίας 18 & Αθηνάς.
28. Οικία Α. Κατσανδρή, Ernst
Ziller, 1878, Αθηνάς 51 & Ευριπίδου.
29. Οικία Σταματίου Δεκόζη
Βούρου – Μουσείον της Πόλεως
των Αθηνών, G. Lueders & Joseph
Hoffer, 1833-1834 & Γεράσιμος
Μεταξάς, 1859,
Παπαρηγοπούλου 5-7.
30. Παντάνασσα, 17^{ος} αι., Πλατεία
Μοναστηρακίου.
31. Παλαιά Βουλή – Εθνικό
Ιστορικό Μουσείο, Hans Christian
Hansen, Παναγιώτης Κάλκος, 1858-
1875, Σταδίου & Κολοκοτρώνη.
32. Παλαιό Χρηματιστήριο
Αθηνών, 1884-1891 [;],
Πεσμαζόγλου 1.
33. Σταθμός Μοναστηρακίου,
1895, Πλατεία Μοναστηρακίου.
34. Στοά Πραξιτέλους, Βασίλειος
Κουρεμένος, 1920-1930,
Κολοκοτρώνη 25.
35. Τζαμί του Τζισδαράκη, 1759,
Πλατεία Μοναστηρακίου.
36. Υπουργείο Εθνικής
Οικονομίας, Δ. Κατζουράκης, Ι.
Κανετάκης, Γρ. Τσαμπέρης, 1970
[;], Πλατεία Συντάγματος, Ερμού,
Νίκης & Μητροπόλεως.
- β. «ιδιωτικά» μνημεία
37. Α' Εφορία Αθηνών, Αναξαγόρα
6-8.
38. Ακάλυπτος χώρος
οικοδομικού τετραγώνου
Σοφοκλέους, Αιόλου, Ευριπίδου,
Αριστείδου, Αιόλου 70.
39. «Πλατεία» οδού Κτενά (πίσω
από την Παναγία της Ρόμβης).
40. Στοά Ανατολής & υπερκείμενο
superblock, Αριστείδου 10-12.
41. Στοά Δημητρίου Ζερμπίνη,
Λέκκα 23-25.
42. Στοά Εμπόρων, Βουλής 4.
43. Στοά Καίρη, Καίρη 6.
44. Στοά Χ. Μπολάνη,
Κολοκοτρώνη.
- γ. Τα φαντάσματα της Αθήνας
45. Δημοτικό Θέατρο Αθήνας,
Ernst Ziller, 1873-1888, Πλατεία
Δημαρχείου (Κοτζιά)
[κατεδαφίζεται το 1939].
46. Πολυκατάστημα Κατράντζος
Σπορ, Σταδίου & Αιόλου [καίγεται
το 1980]
- δ. Πλατείες
i. Αγίας Ειρήνης
ii. Βαρβακείου Αγοράς
iii. Καρύτση
iv. Καπνικαρέας
v. Καραμάνου (Αθηνάς, Βορέου &
Βύσσης)
vi. Κλαυθμώνος
vii. Κοτζιά
viii. Μητροπόλεως
ix. Μοναστηρακίου
x. Ομονοίας
xi. Συντάγματος

2. Θεματικοί Άξονες Εργαστηρίου Citylab 2019_b

Οι δέκα φοιτητικές ομάδες εργασίας του εργαστηρίου Citylab 2019_b θα επεξεργαστούν σε βάθος σχεδιαστικές προτάσεις αρχιτεκτονικής κλίμακας και κλίμακας αστικού σχεδιασμού, εντός της ευρύτερης περιοχής του εμπορικού τριγώνου της Αθήνας, μέσα από τους προτεινόμενους θεματικούς άξονες που αναφέρονται αναλυτικότερα παρακάτω. Οι άξονες αυτοί εξετάζουν συγκεκριμένες εκδοχές και χωρικές εκφάνσεις της έννοιας του «φόβου» και φιλοδοξούν να λειτουργήσουν τόσο ως εργαλεία ανάγνωσης του αστικού χώρου όσο και ως κατευθύνσεις του σχεδιασμού.

1. Το Παιχνίδι του Φόβου: το παιχνίδι - η παιγνιώδης συμπεριφορά

Το παιχνίδι ως εργαλείο δημιουργίας «κατωφλιών», στοιχείων οικειοποίησης, ρωγμών στον χώρο και στον χρόνο της σύγχρονης -μεταμοντέρνας- μεγαλούπολης που στερείται νοήματος. Για τον Γιόχαν Χουιζίνγκα (*Homo Ludens*, 1989), το παιχνίδι είναι η έννοια κλειδί για την κατανόηση του πολιτισμού μας, του τρόπου με το οποίο συμβιώνουμε. Ο Χουιζίνγκα συνδέει την έννοια του παιχνιδιού με την τελετουργία και το μύθο - κατ' εξοχήν εργαλεία εξορκισμού του φόβου για τα μυστήρια της ζωής και του θανάτου. Για τον Ανρί Λεφέβρ (*Δικαίωμα στην Πόλη*, 1977) η ανατροπή της συμβατικότητας της σύγχρονης καθημερινής ζωής μπορεί να προκύψει μόνο με την επανεισαγωγή της τέχνης, της ευχαρίστησης, του παιχνιδιού, της γιορτής στην καθημερινότητα. Η έννοια του παιχνιδιού και του παιγνιώδους ως εργαλείο κατανόησης, ανάλυσης και δημιουργικής ανασύστασης της εμπειρίας της πόλης. Οι Σουρεαλιστές και οι Καταστασιακοί χρησιμοποίησαν συστηματικά την έννοια του παιγνιώδους ως τρόπο διαβάσματος, ανάλυσης, βίωσης της πόλης, θέτοντας σε πράξη τις θεωρίες των Λεφέβρ, Χουιζίνγκα κ.λπ. Το παιχνίδι -η παιγνιώδης συμπεριφορά- ως τρόπος ανατροπής της καθεστηκυίας τάξης, ως εργαλείο οικειοποίησης της πόλης, άρα ως μέσο καταπολέμησης του φόβου και της αποξένωσης.

Το Παιχνίδι ως τρόπος: -να συνδιαλεγόμαστε με το φόβο, -να βιώνουμε την εμπειρία της πόλης, -να ξεπερνάμε τα όρια που τίθενται από την πόλη, -να οικειοποιούμαστε την πόλη, -να παράγουμε προτάσεις για την πόλη.

Στόχος του θεματικού άξονα είναι η παραγωγή παιγνιωδών παρεμβάσεων στην πόλη ως εργαλείο οικειοποίησής της από τους πολίτες που αποκλείονται από τις συμβατικές δομές της σύγχρονης αστικότητας - παιδιά, ηλικιωμένοι, μετανάστες κ.λπ. [AN&NM]

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Barthes, R. 1979. *Μυθολογίες - Μάθημα*. Αθήνα: Κέδρος.
- Caillouis, R. 2001. *Τα Παιχνίδια και οι Άνθρωποι*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

- Vidler, A. 1992. *The Architectural Uncanny: Essays in the Modern Unhomely*. Cambridge, Mass., London: The MIT Press.
- Huizinga J. 1989 [1944]. *Ο Άνθρωπος και το Παιχνίδι (Homo Ludens)* [Homo Ludens: A Study of the Play-Element in Culture]. Αθήνα: Γνώση.
- Sadler, S. 1999. *The Situationist City*. Cambridge, Mass., London: The MIT Press.
- Λεφέβρ, Α. 1977. *Δικαίωμα στην Πόλη*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κατσαβουνίδου, Γ. 2013. *Το παιδί, η Πόλη, το Παιχνίδι: Μια Πολυφωνική Βιογραφία* [Διδακτορική Διατριβή]. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/37150> (τελευταία πρόσβαση: 15 Ιουλίου 2019).

2. Ο Ξένιος Φόβος: το ταυτό και το έτερο στον χώρο της πόλης

Ο κοινωνικός χώρος αποτελεί μια ετερόκλητη ολότητα που απαρτίζεται επιμέρους από το ταυτό, το οποίο αναφέρεται στον διαμορφωμένο από τον μέσο όρο κανόνα, και από το έτερο, που ενσαρκώνει οτιδήποτε αλλόκοτο, ασύμμετρο και αποκλίνον από την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων. Αναγιγνώσκοντας τον αστικό χώρο ως τον υλικό αντικατοπτρισμό αυτού του κοινωνικού δεδομένου, η πόλη μετατρέπεται μοιραία σε ένα επίδικο αντικείμενο ανάμεσα σε άνισες κοινωνικά ομάδες που διεκδικούν εξίσου τη χωρική ύπαρξη. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη, ο φόβος απέναντι στο ανοίκειο «ξένο», το «διαφορετικό», το «άλλο», που διασαλεύει τη σταθερότητα της κατεκτημένης πρωτοκαθεδρίας μας, λαμβάνει κεντρική θέση και προκαλεί κοινωνικές και χωρικές οριοθετήσεις. Με ποιο τρόπο αυτή η λανθάνουσα πάλη αφήνει το αποτύπωμά της στη φυσιογνωμία της πόλης; Εντοπίζονται επικράτειες αμοιβαίου αποκλεισμού και πώς συνομιλούν χωρικά; [BP]

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Γιαννακόπουλος, Κ. & Γιαννιτσιώτης, Γ. (επ.) 2010. *Αμφισβητούμενοι Χώροι στην Πόλη: Χωρικές Προσεγγίσεις του Πολιτισμού*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια - Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Σταυρίδης, Σ. 2010. *Μετέωροι Χώροι της Ετερότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Foucault, M. 1972. «Η κοινωνία τιμωρός» [La société punitive] [Εναρκτήριο Μάθημα]. Παρίσι: College de France. Διαθέσιμο στο: <http://eranistis.net/wordpress/2017/04/20/foucault-koinownia-timoros-pdf/> (τελευταία πρόσβαση: 15 Ιουλίου 2019).
- Foucault, M. 1984 [1967]. «Περί αλλοτινών χώρων» [Des espaces autres], *Architecture-Movement-Continuité*, 5, 46-9. Διαθέσιμο στο: http://biennale1.thessaloniki.biennale.gr/pdf/MICHEL_FOUCAULT_HETEROTOPIA_S_GR.pdf (τελευταία πρόσβαση: 15 Ιουλίου 2019).
- Foucault, M. & Μπέτζελος, Τ. (μτφρ.) 2012. *Ετεροτοπίες και άλλα Κείμενα*. Αθήνα: Πλέθρον.

3. Ο Μύθος του Φόβου: η «παράδοση τέχνη» του μύθου

Η μυθική σκέψη είναι από τις παλαιότερες δυνάμεις στον ανθρώπινο πολιτισμό. Διακρίνει, διαχωρίζει, διευθετεί και ταξινομεί τα στοιχεία του περιβάλλοντος του ανθρώπου, από την κοινωνία μέχρι τη φύση. Ακόμα και η επιστήμη έπρεπε να διανύσει μια μυθική φάση για να φτάσει τη λογική περίοδο, ορίζοντας πλέον και τον φόβο ως βιολογικό ένστικτο. Στον μύθο συναντάμε θέματα ίδια με νευρώσεις και φοβίες, τα οποία συνήθως οδηγούνται προς την ίαση μέσω της τελετουργίας. Οι σύγχρονοι μύθοι διατηρούν άραγε τελετουργίες; Πώς αυτές εκφράζονται στη σύγχρονη πόλη; Είναι τελικά ο μύθος η «παράδοση τέχνη», για να οργανώνει ο άνθρωπος ένστικτα, ελπίδες και φοβίες εξαντικειμενικεύοντας την κοινωνική εμπειρία του, ή παθολογικό φαινόμενο και εχθρός του πολιτισμού; [N-EK]

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Κασσίρερ, Ε. 1991 [1946]. *Ο Μύθος του Κράτους*. Αθήνα: Γνώση.
- Φρόνιτ Σ. 2013 [1913]. *Τοτέμ και Ταμπού*. Αθήνα: Επίκουρος.
- Gomez L. 2002. «Φωτίζοντας την αλήθεια για τους Αζτέκους», *Η Καθημερινή*, 15 Δεκεμβρίου 2002. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/137601/article/politismos/arxeio-politismoy/fwtizontas-thn-alh8eia-gia-toys-aztekoys> (τελευταία πρόσβαση.: 15 Ιουλίου 2019).

4. Φόβος και Τιμωρία

Με σκοπό μια αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των ατόμων και την επίτευξη της κοινωνικής ευταξίας, οι κοινωνίες θεσπίζουν τους νόμους και τους κανόνες. Η λειτουργία του συστήματος βέβαια δεν αποκλείει ταυτόχρονα και την εμφάνιση παρεκκλινουσών συμπεριφορών. Γι' αυτές προβλέπεται η ύπαρξη ενός εύρους ποινών, από την οικονομική εξαγορά, τον εγκλεισμό, μέχρι ακόμα και τη θανατική ποινή, βάση της σημασίας της κολάσιμης πράξης. Είναι άραγε ο φόβος προς την τιμωρία αυτός που συγκροτεί την κοινωνική σταθερότητα τελικά, ελαττώνοντας τη ροπή προς την ανομία; Είναι η υπακοή στον νόμο γέννημα μιας πολιτισμικής κατάκτησης, μιας καταναγκαστικής πειθαρχίας ή μιας πειθήνιας παθητικότητας; [BP]

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Deleuze, G. 2001. *Η Κοινωνία του Ελέγχου*. Αθήνα: Ελευθεριακή Κουλτούρα.
- Foucault, M. 1972. «Η κοινωνία τιμωρός» [La société punitive], στο *Résumé des Cours 1970-1982*. Παρίσι: Juillard. Διαθέσιμο στο: <http://elsito.gr/index.php/news/item/654-h-koinwnia-timwros-michel-foucault> (τελευταία πρόσβαση: 09/2019).
- Foucault, M. 2011. *Επιτήρηση και Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής*, μτφρ. Τ. Μπέτζελοσ. Αθήνα: Πλέθρον.

5. Ο Λαβύρινθος του Φόβου: Τρόμος ή πειρασμός της απώλειας προορισμού

Ο αρχέγονος, προϊστορικός θρύλος – που γοητεύει και λειτουργεί ως αρχέτυπο μέχρι σήμερα – ενός φοβερού Μινώταυρου που στοίχειωνε (ή κατοικούσε;) το άριστο και άπειρο αρχιτεκτόνημα του Δαίδαλου, καταγράφεται έντονα στο έργο κομβικών προσωπικοτήτων της αρχιτεκτονικής και των τεχνών όπως οι Le Corbusier, Dalí, Picasso, Magritte, σε φιλοσοφικές προσεγγίσεις και λογοτεχνικές ερμηνείες. Στο διήγημα «Το σπίτι του Αστερίου» (αυτοβιογραφία του Μινώταυρου) ο Borges γεφυρώνει τις διακεκριμένες κλίμακες επιμέρους ενοτήτων οι οποίες τυπικά εκλαμβάνονται ως αυτόνομες: (1) του αρχέτυπου δόμου—ως άσυλο οικειότητας, (2) του λαβύρινθου—ως ανοίκεια καταδίκη (3) του γενικευμένου αστικού τομέα και των λειτουργικών τμημάτων αυτού, (4) της πόλης, (5) του κόσμου όλου. Ο λαβύρινθος αναδεικνύεται δυναμικά ως κυρίαρχο αρχέτυπο της «νοηματικής βάσης» αλλά και του «κοινού χωρικού πεδίου» της πόλης με μίτο ψυχολογικές επιπλοκές, υποθετικά το φόβο. Τί δυνατότητες δίνει η επανεξέταση ή γεφύρωση κλιμάκων και οι αντιδιαστολές συναισθηματικών εκφάνσεων;

Labyrinthique Voyage d' Orient Urbain: Μια διαδρομή θάρρους και δειλίας, φόβου και τόλμης, απώλειας και λύτρωσης ξεκινά από την Galerie d' Orient (Στοά Ανατολής, Αριστείδου 10-12) ... και χάνεται! Ο μίτος κατακρημνίζεται σε δύσβατες διόδους, άφωτες γαλαρίες, υπόγειες κατακόμβες και (ακάλυπτες) αυλές, σε ρετιρέ και πυργοειδείς απολήξεις! Η απόδραση αγνοεί τις θεσμοθετημένες διαδρομές, τις οδούς και λεωφόρους. Παραδίδεται στην κρύφια πόλη, στο δαιδαλώδες τοπίο της, κινείται κατακόρυφα ή οριζόντια, χάνεται διαστασιολογικά, εναλλάσσει κλίμακες.

Η πορεία συνδέει ιδιωτικά κτιριακά συγκροτήματα, κυρίως γραφειακά και εμπορικά συμπλέγματα, επώνυμα ή ανώνυμα. Οι αστικοί «μεγάλιθοι» αυτοί, ως μεγάλης κλίμακας και συνθετότητας αρχιτεκτονήματα αποτελούν ημι-αυτόνομους μικρόκοσμους, πόλεις μέσα στην πόλη. Η έννοια του superblock, της θηριώδους «αστικής νήσου» που μετουσιώνει τον πολεοδομικό κάρναβο σε «άλλο» τόπο, σε διαφοροποιημένο προορισμό, είναι καθοριστικής σημασίας για το κέντρο των Αθηνών, ενώ ταυτόχρονα δεν έχει εξεταστεί επαρκώς. Ευμεγέθη οικόπεδα, ογκώδη και δαιδαλώδη κτιριακά σύνολα, του μεσοπολέμου ή της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου, αποτελούν μάλλον ανεπανάληπτα φαινόμενα ανοικοδόμησης για το αστικό κέντρο. Ημι-δημόσιοι χώροι σε διάφορα επίπεδα πέραν της δημόσιας οδού, στοές, περίπατοι, επιβλητικές σκοτεινές υποδομές που υπηρετούν συνδυαστικά την αυτοκίνηση, τη στάθμευση, ανάγονται πλέον, σε πολλές περιπτώσεις, σε εγκαταλελειμμένες πτέρυγες, σε αινίγματα για την ψυχική πρόσληψη του αστικού βίου.

Θα υπάρξει ευκαιρία επίσκεψης και περιήγησης μιας τέτοιας περίπτωσης κτιρίου, της αφετηρίας μας, τη Στοά Ανατολής, στην οδό Αριστείδου κατά την

έναρξη των εργασιών (Αριστείδου 10-12 Αθήνα 10559, Αρχιτέκτων Σπυρίδων Βλησμάς, Πολ. Μηχ. Ιωάννης Μουμουζάς, Κατασκευή: Αν. Ετ. Ασφ. Ανατολή).
[ΑΔ]

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

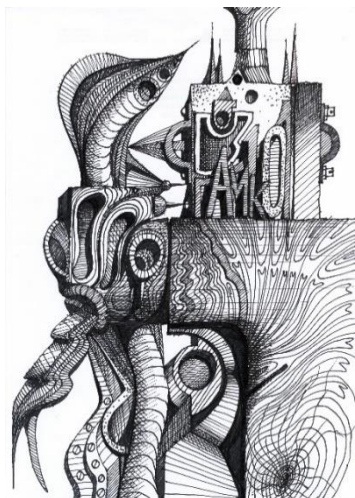
- Borges, J.L., 1999. *La casa de Asterión* [διήγημα], στο Άλεφ, μτφρ. Α. Κυριακίδης. Αθήνα: Εκδόσεις Ύψιλον.
- Conty, P., 2002. *The Genesis and Geometry of the Labyrinth: Architecture, Hidden Language, Myths, and Rituals*. Rochester: Inner Traditions.
- Tafuri, M., 1990. *The Sphere and the Labyrinth*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.

3. Θεματικό Αφιέρωμα Συμποσίου Citylab 2019_b

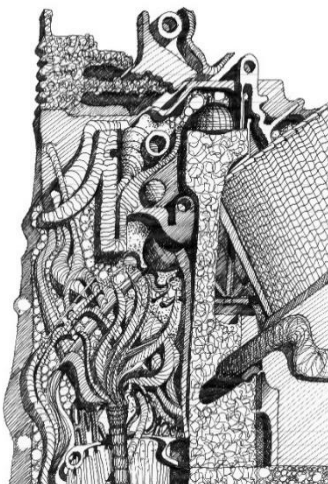
Στα Citylab είθισται να πραγματοποιούνται θεματικά αφιερώματα για σημαντικά πρόσωπα των τεχνών και των επιστημών, τα οποία έχουν συμβάλει στην προώθηση της θεωρητικής σκέψης, την ανάπτυξη του κριτικού λόγου ή/και την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής πράξης στην Ελλάδα. Με ιδιαίτερη χαρά ανακοινώνουμε πως στο φετινό αφιέρωμα θα τιμηθεί ο Αναστάσιος Μ. Κωτσιόπουλος, για το πλούσιο και σημαντικό αρχιτεκτονικό, καλλιτεχνικό, διδακτικό και συγγραφικό έργο του. Το θεματικό αφιέρωμα θα πραγματοποιηθεί την Πέμπτη 26 Σεπτεμβρίου 2019, 18:00 με 20:00, στο αμφιθέατρο Giorgio de Chirico της ΑΣΚΤ. Προσκεκλημένες/οι ομιλήτριες/ές: Ανδρέας Γιακουμακάτος (συντονισμός), Γιώργος Πανέτσος, Βανέσσα Τσακαλίδου και Σοφία Τσιράκη. Το θεματικό αφιέρωμα πλαισιώνεται από έκθεση ζωγραφικής με τίτλο «αστικότροπα» με επιλεγμένα έργα του δημιουργού. Η έκθεση πραγματοποιείται στο φουαγιέ του αμφιθεάτρου Giorgio de Chirico και θα διαρκέσει από την Τετάρτη 25 έως και το Σάββατο 28 Σεπτεμβρίου 2019, ώρες 11:00 με 20:00.

Η επιστημονική επιτροπή
& η διδακτική ομάδα
του Citylab 2019_b

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019

Εικόνα 2: Α. Μ. Κωτσιόπουλος, Φόβος, 21x30cm, 2014.

Εικόνα 3: Α. Μ. Κωτσιόπουλος, Κρήτη, 21x30cm, 2013.

4. Πρόγραμμα Εργαστηρίου Συμποσίου Citylab 2019_b

Τετάρτη 25 Σεπτεμβρίου 2019

09:00-10:00	Εγγραφές	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
10:00-10:20	Εισαγωγικά σχόλια Π. Πάγκαλος – Σ. Αλιφραγκής	
10:20-10:40	Θεματικοί άξονες – Διδακτική ομάδα	
10:40-11:00	Ομάδες εργασίας	
11:00-11:30	Διάλειμμα	
Εισαγωγική συνεδρία / συντονιστές: Π. Πάγκαλος – Σ. Αλιφραγκής		
11:30-12:00	Το «εμπορικό τρίγωνο» της Αθήνας Κ. Σερράος	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
12:00-12:30	Το «ιστορικό τρίγωνο» της Αθήνας: Μια ιδεολογική κατασκευή, 1832-2004 Κ. Κάλφα	
12:30-13:00	Συζήτηση	
13:00-14:30	Μεσημεριανό διάλειμμα	εμπορικό τρίγωνο
14:30-18:00	Επιτόπια έρευνα	[Α] π. βιβλ.
18:00-20:00	Συνεδρία εργασίας 01	
20:00-20:30	Βραδινό διάλειμμα	εστιατόριο
20:30-22:00	Συνεδρία εργασίας 02	[Α] π. βιβλ.

Πέμπτη 26 Σεπτεμβρίου 2019

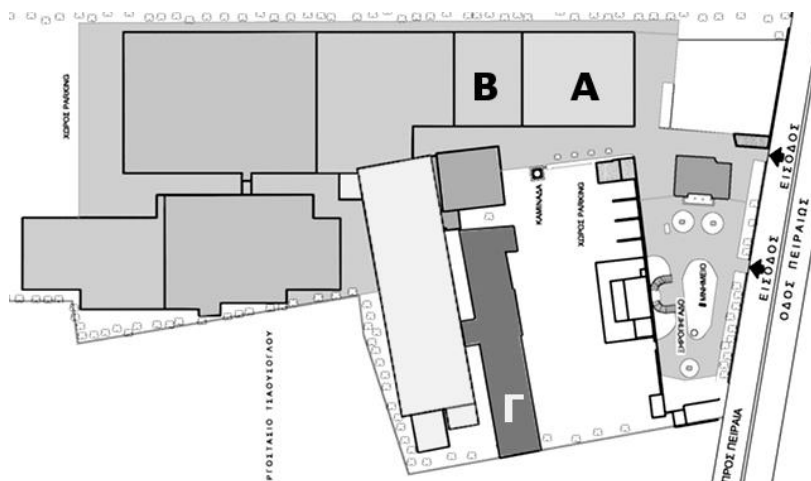
09:00-11:00	Συνεδρία εργασίας 03 Βιωματικό εργαστήριο Α. Αντωνόπουλος - Κ. Παπαχριστόπουλος	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
11:00-11:30	Διάλειμμα	de Chirico
1 ^η Συνεδρία / συντονιστής: Κ. Παπαχριστόπουλος		
11:30-11:50	Αρχιτεκτονική νοσολογία: Η εκδίχηση του ανθρωπογενούς & ο εκμοντερνισμός ως φοβική μαστίγα Α. Δημητρακόπουλος	[B] Giorgio de Chirico
11:50-12:10	Η κοινωνιολογία του φόβου Ν. Δεμερτζής	
12:10-12:30	Η αισθητική θεώρηση του φόβου στην τέχνη και την αρχιτεκτονική μέσα από την κατανόηση της εννοίας «μεταμοντέρνο» στον Jean-Francois Lyotard Ε. Τάτλα	
12:30-12:50	Φόβος και δικαιοσύνη: Μια ψυχική δοκιμασία Α. Μαρούντα	
12:50-13:10	Το ίχνος και ο φόβος της απώλειας: Προσεγγίσεις Σ. & Δ. Αντωνακάκη	
13:10-13:30	Συζήτηση	
13:30-15:30	Μεσημεριανό διάλειμμα	εστιατόριο
2 ^η Συνεδρία / συντονιστής Σ. Αλιφραγκής		
15:30-15:50	Ο φόβος του εγκλήματος Χ. Ζαραφωνίτου	[B] Giorgio de Chirico
15:50-16:10	Η έννοια της αγωνίας Α. Χατζημωυσής	
16:10-16:30	Στο όνομα του φόβου Γ. Τριανταφύλλου	
16:30-16:50	Ο φόβος του άλλου και «η αγάπη του πλησίον» Λ. Κανελλοπούλου	
16:50-17:10	Από το μύθο στα fake news / Ο φόβος ως ποίηση Δ. Φιλιππίδης	
17:10-17:30	Συζήτηση	
17:30-18:00	Διάλειμμα	
Θεματικό αφιέρωμα / συντονιστής Α. Γιακουμακάτος		
18:00-20:00	Α.Μ. Κωτσιόπουλος Α. Γιακουμακάτος - Γ. Πανέτσος Β. Τσακαλίδου - Σ. Τσιράκη	[B] Giorgio de Chirico
20:00-20:30	Βραδινό διάλειμμα	εστιατόριο
20:30-22:00	Συνεδρία εργασίας 04	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
22:00-00:00	Συνεδρία εργασίας 05	

Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 2019

09:00-11:00	Συνεδρία εργασίας 06 Έννοια & νόημα στην αρχιτεκτονική: Πέρα από τον φόβο Α. Λάζαρης Ετεροτοπικοί εξορκισμοί Α. Πάνος	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
11:00-11:30	Διάλειμμα	de Chirico
3 ^η Συνεδρία / συντονιστής Α. Λάζαρης		
11:30-11:50	Ο φόβος του άλλου: Ταυτότητες & ετερότητες σε συσχετίσεις & εκτοπίσεις Β. Ροδίτη	[B] Giorgio de Chirico
11:50-12:10	Από την εξατομίκευση του φόβου (Le Brun, David) στην εικόνα του φόβου ως κίνηση ενός πλήθους (Darwin, Pater, Bacon): Ο φόβος ως συμβάν Α. Κανιάρη	
12:10-12:30	Φόβος – Φύση – Αρχιτεκτονική: Σ. Αλιφραγκής	
12:30-12:50	Παρατηρήσεις πάνω σε μια γενεαλογία του φόβου Μ. Σίμος	
12:50-13:10	Το παιχνίδι και ο θάνατος Ν. Κυρκίτσου	
13:10-13:30	Συζήτηση	
13:30-15:30	Μεσημεριανό διάλειμμα	εστιατόριο
4 ^η Συνεδρία / συντονιστής Α. Γιακουμακάτος		
15:30-15:50	Henry James Το Στρίψιμο της Βίδας: Προβολές του «ανοίκειου» σε μια αγγλική εξοχική κατοικία Α. Βοζάνη	[B] Giorgio de Chirico
15:50-16:10	Η δυστοπία της ασφαλούς πόλης Ν. Μπελαβίλας	
16:10-16:30	Ο φόβος, το έγκλημα & η πόλη: Διαστάσεις των ηθικών πανικών στην Αθήνα Σ. Βιδάλη	
16:30-16:50	Συζήτηση	
16:50-17:20	Διάλειμμα	
17:20-17:40	Φοβερή λογική Π. Πάγκαλος	
17:40-18:00	Ο φόβος του θανάτου: Ορισμένα αιρετικά ερωτήματα Γ. Ξηροπαίδης	
18:00-18:30	Στρογγυλή τράπεζα - πορίσματα Δ. Φατούρος - Α. Γιακουμακάτος - Π. Πάγκαλος	
18:30-20:00	Μουσική εκδήλωση: Το Μέλι των Γκρεμών Ν. Ευδάκης	[Γ] νέα βιβλιοθήκη
20:00-20:30	Βραδινό διάλειμμα	εστιατόριο
20:30-22:00	Συνεδρία εργασίας 07	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
22:00-00:00	Συνεδρία εργασίας 08	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη

Σάββατο 28 Σεπτεμβρίου 2019

09:00-11:00	Συνεδρία εργασίας 09	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
11:00-13:00	Συνεδρία εργασίας 10	
13:00-15:00	Μεσημεριανό διάλειμμα	εστιατόριο
15:00-17:00	Συνεδρία εργασίας 11	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
17:00-19:00	Συνεδρία εργασίας 12	
19:00-19:30	Βραδινό διάλειμμα	εστιατόριο
19:30-20:00	Έκθεση αποτελεσμάτων εργαστηρίου	[Α] παλαιά βιβλιοθήκη
20:00-00:00	Party λήξης - dj Κ. Κωσταράς	

Εικόνα 4: Τοπογραφικό των εγκαταστάσεων της ΑΣΚΤ.

Πρόσβαση στις εγκαταστάσεις της ΑΣΚΤ:

Διεύθυνση: Πειραιώς 256, ΤΚ 18233 Αγ. Ι. Ρέντης, τηλ. 210 48 01 260

Λεωφορεία: 049 (από Ομόνοια) & 914(από Ομόνοια)

Στάση: Καλών Τεχνών

Ηλεκτρικός Σιδηρόδρομος: Γραμμή 1 Πειραιάς-Κηφισιά (πράσινη γρ.)

Σταθμός: Καλλιθέα

5. Περιλήψεις Εισηγήσεων Συμποσίου Citylab 2019_b

Τετάρτη 25 Σεπτεμβρίου 2019

_Εισαγωγική Συνεδρία Εργασίας, 11:30-13:00 [παλαιά βιβλιοθήκη]

_συντονιστές: Π. Πάγκαλος - Σ. Αλιφραγκής

Κωνσταντίνος Σεργιάος

Το «εμπορικό τρίγωνο» της Αθήνας

Το «Εμπορικό Τρίγωνο» της Αθήνας αποτελεί τον πυρήνα του κέντρου της πόλης. Οριοθετήθηκε στη δεκαετία του 1980 από τον Δήμο Αθηναίων και χαρακτηρίστηκε ως «εμπορικό» λόγω της σημαντικής επικράτησης σε αυτήν την περιοχή εμπορικών και βιοτεχνικών / επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Ορίζεται από τις οδούς Σταδίου, Αθηνάς και Μητροπόλεως, με κορυφές τις πλατείες Συντάγματος, Ομόνοιας και Μοναστηρακίου και έκταση 397 στρέμματα. Οι γειτονικές περιοχές του Εμπορικού Τριγώνου (Κολωνάκι, Εξάρχεια, Μουσείο, Μεταξουργείο, Ψυρρή, Πλάκα) παρουσιάζουν συμπαγή δόμηση με διαφοροποιήσεις στους όρους δόμησης. Εξελίξεις όπως, ο έλεγχος χρήσεων γης στην περιοχή της Πλάκας, η ανάπτυξη της εμπορικότητας της ζώνης του Πανεπιστημίου, η υπερσυγκέντρωση λειτουργιών υπερτοπικής σημασίας στην Ομόνοια, οι μετασχηματισμοί των γειτονικών περιοχών κατοικίας κ.λπ., βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση με το Εμπορικό Τρίγωνο και επηρεάζουν τη δομή και τη λειτουργία του. Η δημιουργία του Εμπορικού Τριγώνου ανατρέχει στα πρώτα πολεοδομικά σχέδια για την Αθήνα (Κλεάνθη-Schaubert 1833, Leo von Klenze 1834, Friedrich von Gärtner 1936). Σε αυτά χωρίζεται σε δύο υποπεριοχές με σαφώς διαφοροποιημένη μορφή αστικού ιστού. Η πρώτη σχηματίζει το «εσωτερικό τρίγωνο» μεταξύ των οδών Αθηνάς, Ερμού/Μητροπόλεως και Λέκκα/Πραξιτέλους, όπου η διάταξη των στενών δρόμων παραπέμπει σε μια οργανική οικιστική ανάπτυξη, αφού ανήκει στον προϋφιστάμενο οικισμό της Αθήνας. Η δεύτερη υποπεριοχή ακολουθεί τη νέα ορθοκανονική διάταξη της νέας Πρωτεύουσας. Στο «εσωτερικό τρίγωνο», οι αναγκαίες από το Σχέδιο των Κλεάνθη και Schaubert απαλλοτριώσεις για την διάνοιξη των νέων δρόμων δημιούργησαν σημαντικά προβλήματα εφαρμογής, οπότε πολύ γρήγορα κρίθηκε αναγκαία η τροποποίηση του σχεδίου, που έγινε από τον Leo von Klenze. Αυτή η παραλλαγή ενσωμάτωσε στο νέο σχέδιο ένα ουσιαστικά μεγαλύτερο τμήμα του παλιού οργανικού ιστού, μειώνοντας κατά πολύ την ανάγκη για απαλλοτριώσεις και κατεδαφίσεις. Σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, το Εμπορικό Τρίγωνο αποτελεί επίκεντρο της αστικής «αθηναϊκής ζωής». Στα χρόνια που ακολουθούν σημαντικές τομές στην πολεοδομική ανάπτυξη της πρωτεύουσας αποτελούν οι δύο μεγάλες πληθυσμιακές

εκρήξεις: το 1922 με την μαζική εισροή προσφύγων και μετά το 1960 με την εσωτερική μετανάστευση, η πόλη επεκτείνεται σημαντικά εν πολλοίς χωρίς επαρκή σχεδιασμό. Η εξέλιξη αυτή προφανώς έχει σημαντικό αντίκτυπο και στο κέντρο της, διαμορφώνοντας σε μεγάλο βαθμό τα ειδικότερα πολεοδομικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά του μετέπειτα Εμπορικού Τριγώνου.

Κωνσταντίνα Κάλφα

Το «ιστορικό τρίγωνο» της Αθήνας:

Μια ιδεολογική κατασκευή, 1832-2004

Το «ιστορικό τρίγωνο» καθόρισε την απόφαση ανακήρυξης της Αθήνας σε πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους το 1833. Δύο νέοι αρχιτέκτονες οι Σταμάτιος Κλεάνθης και Έντουαρντ Σάουμπερτ, που μόλις είχαν αποφοιτήσει από την Bauakademie του Βερολίνου, κλήθηκαν από την προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας να συντάξουν το Σχέδιο της Νέας Πόλης της Αθήνας, έργο που ολοκλήρωσαν τον Δεκέμβριο του 1832. Μισό χρόνο αργότερα, τον Ιούλιο του 1833 η νέα κυβέρνηση, υπό τη βασιλεία του Όθωνα, ενέκρινε το τελικό σχέδιο στο ίδιο διάταγμα που ανακήρυξε την Αθήνα ως πρωτεύουσα της Ελλάδας. Το σχέδιο αυτό υπήρξε από την αρχή δεμένο με την κατασκευή της αναπαράστασης και της ιδεολογικής ταυτότητας όχι μόνο της Αθήνας αλλά, ολόκληρου του ελληνικού έθνους. Όντας εξαιρετικά φιλόδοξο και πολυσύνθετο, το σχέδιο προέβη σε μια συστηματική εκκαθάριση, μια σειρά γενναίων αφαιρέσεων που οδήγησαν στην αποφασιστική ταύτιση της Αθήνας με την κοιτίδα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού -και άρα, την κοιτίδα ολόκληρου του ευρωπαϊκού πολιτισμού που είχε τότε το βλέμμα στραμμένο στην Ελλάδα. Φαίνεται ότι αυτή η κατασκευή διαμόρφωσε την εικόνα της ελληνικής πρωτεύουσας, ταυτίστηκε με τις πολιτικές του ελληνικού κράτους και ακολούθησε -την ίδια στιγμή που επένδυε αισθητικά- την προδιαγεγραμμένη πορεία της εθνικής ανάπτυξης. Η προγραμματισμένη διάλεξη επικεντρώνει στην ιστορία αυτής της κατασκευής, την ιστορία του αθηναϊκού «τριγώνου».

Πέμπτη 26 Σεπτεμβρίου 2019

_1^η Συνεδρία, 11:30-13:30 [αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_συντονιστής: Κ. Παπαχριστόπουλος

Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος

Αρχιτεκτονική νοσολογία: Η εκδίκηση του ανθρωπογενούς & ο εκμοντερνισμός ως φοβική μάλιστα

Από τον αρχέγονο, προϊστορικό θρύλο -που γοητεύει και λειτουργεί ως αρχέτυπο μέχρι σήμερα- ενός φοβερού Μινώταυρου που στοίχειωνε (ή κατοικούσε;) το άριστο και άπειρο αρχιτεκτόνημα του Δαίδαλου, έως το νεώτερο πόνημα *Warped Space* ή *Αρπυιος Χώρος* (harry), του Anthony Vidler -περί αγοραφοβίας, κλειστοφοβίας ή άλλων φοβικών συνδρόμων- κι εφεξής, υπολείπεται ένας απολογισμός της αμφισβητούμενης, κομβικής έννοιας του χώρου, εντοπίζοντας πλέον, μέσω της παρούσας διάλεξης, ένα μεταίχμιο μεταξύ φοβίας και αναίρεσής της, μεταξύ φόβου κι ευκαιρίας. Η ιστοριογραφία της αρχιτεκτονικής, πιθανώς ασυναίσθητα, αποτυπώνει έντονες εκφάνσεις μεταφυσικού άλγους που ανάγεται σε φόβο, τρόμο, πανικό ή περαιτέρω ψυχωτικά φαινόμενα, κάτι που υποθετικά εντείνεται και εκτυλίσσεται παράλληλα με τη διάδοση των αρχών της μοντερνικότητας, ενόσω δηλαδή τα σχεδιαστικά manifestoes διακήρυτταν, ακριβώς στον αντίποδα, την ευδαιμονία, την ευρεία ικανοποίηση και την ευθυμία. Ο Rapofsky, θέτοντας το «ψυχικό» ως προτεραιότητα και συνθήκη ύπαρξης του χώρου, αναφερόταν στην έννοια του χώρου ως αποτύπωμα γεωμετρίας που μεταμορφώνεται από τις ψυχικές αντανakλάσεις, πλάθεται από αυτές. Αυτές όμως οι αντανakλάσεις αποτελούν απότοκα υποκειμενισμού και υπόκεινται σε ερμηνείες που δίστανται μεταξύ κατωφλιών καταληκτικών (φόβου και αδυνασίας) και κατωφλιών αφετηριακών. Κηρύττοντας λοιπόν διφορούμενα καρδιοχτύπια, η αρχιτεκτονική φλερτάρει από το *horror vacui*, την κενοφοβία, στο *horror pleni*, το φόβο του πλήρους, προάγοντας ενδιάμεσως τη φοβολαγνεία, όπως θα διαφανεί μέσα από την ανάλυση χαρακτηριστικών αρχιτεκτονικών έργων.

Νίκος Δεμερτζής

Η κοινωνιολογία του φόβου

Επί πολλά χρόνια στην επιστημονική βιβλιογραφία ο φόβος ορίζονταν σχεδόν αποκλειστικά ως μια ατομική πρωτογενής συγκίνηση. Συχνά μάλιστα παρατηρείται σύγχυση μεταξύ της αιτίας και του αντικειμένου του φόβου. Νεότερες έρευνες προσπέρασαν αυτή τη θεώρηση. Από μια κοινωνιολογική

σκοπιά, αιτία του φόβου θεωρείται η δομική ανισοκατανομή της εξουσίας, γεγονός που προξενεί στο υποκείμενο την εμπειρία της τρωτότητας. Υπό την έννοια αυτή, ως αντικείμενο του φόβου θεωρείται η προοπτική ενός ανεπιθύμητου γεγονότος ή κατάστασης, όπως είναι π.χ. η απώλεια κοινωνικού κύρους. Κοινωνιολογικά, η συλλογική εμπειρία του φόβου αναλύεται καλύτερα μέσα από την έννοια του συναισθηματικού κλίματος. Το κλίμα (ή η κουλτούρα) του φόβου όχι μόνο συντηρεί και αναπαράγει κοινωνικές και πολιτικές ταυτότητες, αλλά συμβάλλει και στη συλλογική δράση. Οπωσδήποτε δε, ο φόβος ως συναίσθημα/συγκίνηση δεν περιορίζεται στους κοινωνικά αδύναμους, αλλά αφορά και τις ελίτ εξουσίας οι οποίες συχνά στην ιστορία προβαίνουν σε διορθωτικές κινήσεις συμβιβασμού.

Ελένη Τάτλα

Η αισθητική θεώρηση του φόβου στην τέχνη και την αρχιτεκτονική μέσα από την κατανόηση της εννοίας «μεταμοντέρνο» στον Jean-Francois Lyotard

Στη σύλληψη της έννοιας του αισθήματος του υψηλού από τον Immanuel Kant στην *Κριτική της Κριτικής Ικανότητας*, ο λόγος είναι πανίσχυρος και συγχρόνως ανήμπορος. Το πράγμα ως όλον είναι ακρωτηριασμένο. Η ευχαρίστηση που προκαλείται εμπεριέχει το φόβο ως ειδοποιό της γνώρισμα. Στο κατώφλι της νεωτερικότητας, το πράγμα ως αυτόνομο όλον έχει υποστεί δυο μειώσεις: μια μέσα από τον εγκλωβισμό του στη συνείδηση και μια συνακόλουθη, μέσα από την κατάλυση της έννοιας της μίμησης. Βασικό χαρακτηριστικό τόσο στο ωραίο όσο και στο υψηλό στην *Τρίτη Κριτική* είναι η ρήξη ανάμεσα στη διάνοια ή το λόγο και τη φαντασία, ή την ικανότητα του νου για σκέψη και την ικανότητα για σύλληψη νέων μορφών. Ο Jean-Francois Lyotard χρησιμοποιεί τον όρο *μεταμοντέρνο* για να εκφράσει αυτή την κατάσταση που ενώ συνιστά την ουσία του μοντέρνου συγχρόνως διαφοροποιείται σημαντικά από αυτό. Στο θεμελιώδες δοκίμιο «Απαντώντας το ερώτημα: Τι είναι το Μεταμοντέρνο», ο Lyotard θεωρεί το μοντέρνο και το μεταμοντέρνο από κοινού ως μορφές πειραματισμού των τεχνών του 20^{ου} αιώνα και ορίζει το μεταμοντέρνο μέσω της καντιανής αισθητικής του υψηλού. Τοποθετώντας την τέχνη της *avant-garde* στη σφαίρα του υψηλού, ο Lyotard επικεντρώνεται στην αδυνατότητα ύπαρξης μιας απόλυτης σχέσης ανάμεσα στον λόγο και την αντίληψη ή στη σκέψη και τη μορφή, στη νεωτερικότητα. Θεωρεί ότι σε περιπτώσεις που αυτό συμβαίνει, γεννά πολιτικά τέρατα. Για να ερμηνεύσει το καντιανό υψηλό με αυτό τον τρόπο, ο Lyotard ανατρέχει στην λειτουργία της *ανάμνησης* στην ψυχαναλυτική θεραπεία του Freud. Από την άλλη μεριά, συνδέει *μεταμοντέρνες* εκφράσεις της αρχιτεκτονικής με την «Ερμηνεία των Ονείρων» του Freud και το καντιανό ωραίο.

Αριστέα Μαρούντα

Φόβος και δικαιοσύνη: Μια ψυχική δοκιμασία

Το θέμα πραγματεύεται το φόβο που απορρέει από την δικαστική εξουσία, φορέας και εκφραστής της οποίας είναι ο εκάστοτε δικαστής και καταλαμβάνει τους συμμετέχοντες και τους παράγοντες της δίκης και είναι πολλαπλός, πολυποίκιλος και διαφορετικός για κάθε ένα από τα συμμετέχοντα μέρη. Συνδέεται με την φύση και την αρχιτεκτονική δομή του κτιρίου, με την υψομετρική διαφορά της έδρας, αλλά και με τη γλώσσα και την έλλειψη εξοικείωσης με τους τεχνικούς όρους. Ο φόβος επιβολής ποινής επηρεάζει τον κατηγορούμενο, χωρίς να απαλλάσσονται από αυτόν και οι μάρτυρες. Στην πολιτική διαδικασία εντοπίζεται κατά την εξέταση των μαρτύρων, αλλά και στα διάδικα μέρη, γιατί η κατάθεσή τους επηρεάζει την έκβαση της δίκης. Ο φόβος, με την μορφή άγχους, καταλαμβάνει και τους δικηγόρους, που αν και εξοικειωμένοι με την όλη διαδικασία, πάντα ελλοχεύει και γι' αυτούς ο φόβος του απροόπτου και της ετοιμότητας προς αντιμετώπιση, που μπορεί να προέρχεται από την έδρα, από την αντίδικη πλευρά ή από τους μάρτυρες κατά την διάρκεια της πολιτικής και ποινικής διαδικασίας μέχρι την στιγμή της δημοσίευσης μιας απόφασης. Ουσιαστικά ο φόβος μηδενίζεται ή δεν είναι άμεσος ή ορατός στη διοικητική δίκη, η οποία περιορίζεται στη γραπτή διαδικασία.

Σουζάνα Αντωνακάκη & Δημήτρης Αντωνακάκης

Το ίχνος και ο φόβος της απώλειας: Προσεγγίσεις

«ο Άργος του καρτερικού Οδυσσέα! Τον είχε ό ίδιος μεγαλώσει [...] βλέποντας θα το θαύμαζες και για τη γρηγοράδα και για την αλκή του που κυνηγώντας, δεν του ξεφευγε κανένα αγρίμι, βαθιά χωμένο στο δάσος το βαθύ - ξεχώριζε πατώντας πάνω στα πατήματα του» (ραψωδία ρ, 333, 360-4). Τα ίχνη σύμφωνα με το Ομηρικό λεξικό ερμηνεύονται ως πατήματα, αυτή την ερμηνεία επιλέγει στη μετάφραση της Οδύσσειας και ο Δ. Μαρωνίτης. Στην περίπτωση της συνθετικής διαδικασίας, στην αρχιτεκτονική, η καίρια σχέση χώρου και χρόνου παραπέμπει στα ίχνη στα πατήματα. Η διαδρομή που προηγείται, κατευθύνει σε ένα βαθμό τον βηματισμό που ακολουθεί και την αναζήτηση μιας κατεύθυνσης που έχει ένα προορισμό, ένα σκοπό, ένα στόχο. Άραγε το ίχνος για το οποίο μιλάμε χαράζει μια πορεία; Στρώνει ένα δρόμο που θα τον βρουν οι επόμενοι για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν την κατεύθυνσή του; Να τον υπερβούν και στηριζόμενοι σε αυτόν να τον αλλάξουν; Από αρχαιοτάτων χρόνων οι αρχιτέκτονες ασχολούνται με χαράξεις-ίχνη, στη γη, τα οποία στη συνέχεια μετατρέπονται σε τοίχους που διαμορφώνουν χώρους ασκεπείς ή

στεγασμένους. Χαράξεις που αναδιατάσσουν και επανοργανώνουν χώρους κίνησης και στάσης. Τα ίχνη αυτών των χώρων ανακαλύπτουν σκάβοντας οι αρχαιολόγοι. Και μέσα από τα ίχνη αυτά επιχειρούν να ξαναδιαβάσουν τις δραστηριότητες εκείνων που τα χάραξαν και να αναπαραστήσουν την ζωή τους. Η συνέχεια και η επανάληψη παραπέμπουν σε διαφορετικές αναγνώσεις. «Πάντοτε εμπιστευόμαστε τη φύλαξη στον άλλο. Φυλάττω θα πει δίνω», γράφει ο Derrida για τα κείμενα. Αυτό ισχύει και για την Αρχιτεκτονική. Σχεδιάζοντας και χτίζοντας «συγκεντρώνουμε ένα απόθεμα, ένα θησαυρό από ίχνη». Για το φόβο της απώλειας αυτού του θησαυρού γράφει ο Derrida: «Την μοναδική απώλεια για την οποία θα έμενα πάντα απαρηγόρητος και που συγκεντρώνει όλες τις άλλες θα την ονόμαζα απώλεια της μνήμης [...] την οδύνη της απώλειας της μνήμης, όχι μόνο της λήθης ή της αμνησίας αλλά της εξάλειψης των ιχνών» (J. Derrida, 1995. Συνομιλίες. Αθήνα, Πλέθρον, σ.28, 38).

_2^η Συνεδρία, 15:30-17:30 [αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_συντονιστής: Σ. Αλιφραγκής

Χριστίνα Ζαραφωνίτου

Ο φόβος του εγκλήματος

Ο φόβος του εγκλήματος συγκαταλέγεται στα σύνθετα κοινωνιοψυχολογικά φαινόμενα με σημαντικές συνέπειες σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, ο φόβος του εγκλήματος δεν συνδέεται μόνο με την πιθανότητα θυματοποίησης αλλά και με την πρόσληψη της κοινωνικής πραγματικότητας καθώς και με τις υπάρχουσες δυνατότητες αντίδρασης και προστασίας. Η πρόσληψη των απειλών υποκειμενοποιείται στη βάση του ευάλωτου, με αποτέλεσμα μια υποβόσκουσα τάση ταύτισης των προσωπικών και κοινωνικών ανασφαλειών με το φόβο του εγκλήματος που μπορεί να οδηγήσει στην υπερβολική εκτίμηση της εγκληματικότητας και των εγκληματικών απειλών. Η έκφραση παρόμοιων συναισθημάτων συναρτάται θετικά με μια σειρά διαφορετικής προέλευσης παράγοντες, όπως τα στοιχεία που συνθέτουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας περιοχής, η εμπιστοσύνη τους στο ποινικό σύστημα αλλά και οι ευρύτερες κοινωνικο-ιδεολογικές τους αντιλήψεις, ενώ σαν φαινόμενο, εντοπίζεται κυρίως στο περιβάλλον των μεγάλων πόλεων. Ωστόσο, μια κριτική προσέγγιση του φαινομένου απαιτεί τη διάκριση του φόβου από τη φοβία, καθώς και την ανάγκη επισήμανσης των αρνητικών συνεπειών όταν αγγίζει τα όρια του πανικού. Ειδικά, η μορφή αυτή του πανικού που προκαλείται και από τον τρόπο προβολής των γενεσιουργών του παραγόντων, θεωρείται, πέραν όλων

των άλλων, και ως «κινητήρια δύναμη» των τιμωρητικών στάσεων των πολιτών και μπορεί να επηρεάσει ανορθολογικά την αντεγκληματική πολιτική.

Αντώνης Χατζημυΰσης

Η έννοια της αγωνίας

Κάποιες θυμικές διαθέσεις ηγούνται της εμπειρίας μας, μορφοποιώντας το πλαίσιο τής διάδρασής μας με τον κόσμο. Για αρκετούς στοχαστές, υφίσταται ένα μικρό σύνολο θεμελιωδών διαθέσεων, η κατανόηση των οποίων θα μας αποκαλύψει σημαντικές αλήθειες για την ύπαρξή μας - και, πιθανόν, καμία από τις διαθέσεις να μην είναι τόσο αποκαλυπτική για την ανθρώπινη κατάσταση, όσο η διάθεση της αγωνίας. Θα προσφέρω κάποια κριτικά σχόλια για την ευστοχία των παραπάνω απόψεων, εστιάζοντας στον τρόπο που το βίωμα της αγωνίας συμπλέκεται με τη φύση του εαυτού.

Γιώργος Τριανταφύλλου

Στο όνομα του φόβου

Σήμερα, έχουμε περάσει από τον φόβο της παιδικής αθωότητας και της άγνοιας σε μια εποχή που ο τρόμος της καταστροφής συνεχώς εδραιώνεται, όσο ο πολιτισμός και η τεχνολογία εξελίσσονται. Έτσι, με δεδομένες τις διαρκώς αναπτυσσόμενες χαώδεις πτυχές και εκφάνσεις του φόβου και σε σχέση με τον επιγραμματικό τίτλο του συνεδρίου, η συγκεκριμένη διάλεξη επικεντρώνεται στους φόβους που σχετίζονται με την πόλη, την αρχιτεκτονική και την τέχνη, στο πλαίσιο μιας προκαταρκτικής απόπειρας να θέσει ερωτήματα παρά απαντήσεις, με αφορμή προσωπικές εμπειρίες και αφηγήσεις επικεντρωμένες στην ελληνική πραγματικότητα.

Λίσσυ Κανελλοπούλου

Ο φόβος του άλλου και «η αγάπη του πλησίον»

Ο φόβος για αυτό που δεν γνωρίζουμε ή ο φόβος που μπορεί να μας προκαλέσει ο άλλος και που οργανώνεται γύρω από το φροϋδικό «ανοίκειο», είναι βαθιά ριζωμένος μέσα μας. Τα «συμπτώματα» αυτού του φόβου στην μετα-νεωτερική εποχή μας είναι εμφανή σε όλα τα επίπεδα, από την ισλαμοφοβία ή την αστυνομική βία κατά περιθωριοποιημένων ομάδων, μέχρι την καταδίκη ολόκληρων ομάδων και εθνών ως τρομοκρατών. Φαίνεται ότι η «αλυσίδα της βίας» περνά μέσα από ολόκληρη την κοινωνία και όχι μόνο από κάποιες ακραίες ομάδες. Ειδικά δε σε δύσκολες οικονομικές περιόδους, η κοινωνία αντιδρά με προβλέψιμο τρόπο: οι άνθρωποι αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους, σαφή αίτια και απλές λύσεις, ενώ φαίνεται ότι το

ψυχικό υπόβαθρο συχνά παραβλέπεται. Η παγκόσμια σκηνή της εποχής μας μάς φέρνει αντιμέτωπους στο έπακρο με την αιώνια σύγκρουση μεταξύ αγάπης και επιθυμίας θανάτου, η οποία αντηχεί σε αυτό που ονομάζουμε πολιτικό λόγο. Ο 21^{ος} αιώνας είναι ένα τεράστιο «εργοτάξιο» στο οποίο ο αναλυτής έχει καθήκον να παρέμβει. Η ψυχανάλυση δεν καταδικάζει τον φόβο, ο φόβος είναι μέρος του ανθρώπινου, εφόσον ο άνθρωπος είναι ομιλών. Και δεν αρνείται το πραγματικό. Το ερώτημα είναι ποιο πραγματικό διακυβεύεται στον φόβο του άλλου.

Δημήτρης Φιλιππίδης

Από το μύθο στα fake news / Ο φόβος ως ποίηση

Οι ρίζες του φόβου είναι θαμμένες στον αρχέγονο τρόπο που συντηρείται από τη σιωπή, άρα η αναζήτησή του μπορεί να γίνει μέσω εξανθρωπισμένων μύθων της αρχαιότητας και της μεταφοράς τους σε σύγχρονες αγωνίες. Κεντρικό πρόσωπο είναι η Αφροδίτη, με τον Πάνα να την πολιορκεί και τον Ήφαιστο, τον κακάσχημο σιδερά σύζυγό της, να την αιφνιδιάζει στο κρεβάτι με τον Άρη. Σε κοντινή πάντως λήψη της επιφάνειας του Κόκκινου πλανήτη σήμερα διακρίνεται μικροσκοπικό κεφάλι του Πάνα. Από τον Φόβο και τον Δείμο, τα δύο φεγγάρια του Άρη, το πρώτο είναι παλιό διαστημόπλοιο, για το οποίο γνωρίζουν πολλά οι Ρώσοι αλλά σωμαίνουν. Στις σχετικές σκευωρίες ανακατεύεται και ο Βαγγέλης Παπαθανασίου, που χρηματοδοτείται από τη NASA για την επική του παράσταση «Μυθωδία» στην Αθήνα (2001). Περνώντας στη μυθοποιητική εποχή του μοντερνισμού, οι ταινίες τρόμου αυξάνουν την αγωνία εξίσου χωρίς να δείχνουν: από το εξπρεσιονιστικό ντουλάπι του Δρ Καλιγκάρι του R. Wiene (1920), στο ματωμένο λουτρό του *Psycho* του A. Χίτσκοκ (1960), το ανείπωτο *Alien* του R. Scott (1979) και τη σκοτεινή απειλή στο *Cape Fear* του M. Scorcese (1991). Μετέωρος, απέναντι στη συνωμοσία του κακού, ο μεσαιωνικός καλόγερος *Adrei Rublev* του A. Ταρκόφσκι (1969) να επιμένει για τέχνη κατωμένη με πίστη και φόβο.

_ Θεματικό Αφιέρωμα: A.M. Κωτσιόπουλος, 18:00-20:00

[αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_ συντονιστής: A. Γιακουμακάτος

Ανδρέας Γιακουμακάτος | Γιώργος Πανέτσος | Βανέσσα Τσακαλίδου | Σοφία Τσιράκη | Αναστάσιος Μ. Κωτσιόπουλος

Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 2019

_6^η Συνεδρία Εργασίας, 09:00-11:00 [παλαιά βιβλιοθήκη]

Ανδρέας Λάζαρης

Έννοια και νόημα στην Αρχιτεκτονική: Πέρα από τον φόβο

Το ένστικτο διατήρησης της ζωής, μας ωθεί στην δημιουργία περικλειστού χώρου προστασίας. Αυτό αποτελεί ένα αρχέτυπο και για την αρχιτεκτονική. Ο υπαρκτός φόβος, είναι ο προάγγελος της επικινδυνότητας, η οποία «εξημερώνεται», μεταξύ άλλων και μέσα από την συνεχώς πιο επεξεργασμένη περικλειστη μορφή χώρου. Οι βοηθοί της σκέψης, κατά την διεργασία «εξημέρωσης», είναι οι έννοιες στην αρχιτεκτονική, γιατί δίνουν την δυνατότητα στον αρχιτέκτονα να δημιουργήσει εκτός των άλλων προστατευμένο χώρο, με προσανατολισμό. Η εμφύτευση δε νοήματος κατά την δημιουργία των χώρων και των μορφών σε ένα έργο, με την βοήθεια εννοιών, μετατρέπει το έργο σε ζωντανό ποιοτικό έργο, με χώρους με προσανατολισμό, οι οποίοι σε οδηγούν με την αύρα τους πέρα από τον φόβο.

Απόστολος Πάνος

Ετεροτοπικοί εξορκισμοί

Εάν σύμφωνα με τον D. Sudjic, συστατικό στοιχείο της ιδέας της πόλης και βασική διάκριση της από την επαρχία, αποτελεί η διασφάλιση της μέγιστης ατομικής ελευθερίας συμπεριλαμβανομένης της ανωνυμίας, ένας τόπος όπου ο καθένας μπορεί να απολαμβάνει όποια από τα αγαθά αυτή προσφέρει, αρνούμενος ευγενικά τα υπόλοιπα, τότε η ανάπτυξη μιας αστικής κουλτούρας που προσδιορίζει την έννοια της ευγένειας, αποτελεί το ελάχιστο προαπαιτούμενο για την εύρυθμη λειτουργία μιας πόλης. Η κουλτούρα αυτή προάγεται μέσω μηχανισμών εκπαίδευσης και επιτήρησης, ικανών να χαράσσουν τα όρια μεταξύ των ατομικών επιλογών και διαφοροποιήσεων, διασφαλίζοντας έτσι το συλλογικό αγαθό της ατομικής ελευθερίας, δηλαδή την ίδια την ιδέα της πόλης. Εάν ο φόβος, ως συναίσθημα που προκύπτει από την αδυναμία αναγνώρισης της οργανωτικής δομής του ευρύτερου περιβάλλοντος μέσα στο οποίο κανείς λειτουργεί, δεχτούμε πως κυριαρχεί στο πλαίσιο της πόλης, τότε είτε η κουλτούρα της αστικότητας δεν είναι ικανά εδραιωμένη είτε βρίσκεται υπό αμφισβήτηση και η πόλη υπό αναταραχή. Υπό το πρίσμα της πόλης ως μια συλλογικότητας που υπερασπίζεται την ατομικότητα, άρα μιας δομής που εκ συστάσεως ακροβατεί στα όρια του ελέγχου του φόβου που ή ίδια εγγενώς προκαλεί, η απόπειρα ερμηνείας του αφορισμού του M. Foucault για τους πολιτισμούς που δεν καταφέρνουν να παράξουν την απόλυτη

ετεροτοπία τους, θα μπορούσε να φωτίσει τα όρια του ελέγχου αυτής της φοβίας και ενδεχομένως να παράσχει τα δημιουργικά συστατικά του εξορκισμού της, μέσω της δημιουργίας.

_3^η Συνεδρία, 11:30-13:30 [αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_ συντονιστής: Α. Λάζαρης

Βασιλική Ροδίτη

Ο φόβος του άλλου:

Ταυτότητες & ετερότητες σε συσχετίσεις & εκτοπίσεις

Το κοινωνικό γίνεσθαι βρίθει συγκρίσεων, διαχωρισμών και ιεραρχήσεων ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες· συνθήκη που θα μπορούσε να αποδοθεί συνοπτικά σε ένα δίπολο της γενικής μορφής Α/όχι Α, με τον όρο «Α» να καταλαμβάνει την πρωτοκαθεδρία της δυάδας αναφερόμενος σε οτιδήποτε κοινωνικά αποδεκτό, ενώ τον υποδεέστερο δεύτερο όρο να συνδέεται με την απαξιωμένη διαφορετικότητα. Ο φόβος απέναντι σε οτιδήποτε «αλλόκοτο», «ξένο» και «αποκλίνον» γεννάται μοιραία ως αντίδραση στο παράδοξο «άλλο» και το κάθε «Α» προβαίνει πηγαία σε ενέργειες για την περιφρούρηση της κοινωνικά διαμορφωμένης υποκειμενικότητας του, παράγοντας χωρικές επικράτειες αποκλεισμών. Η παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρήσει να εξετάσει το πόσο εκτοπισμένη είναι ή έννοια της «διαφοράς» στην κοινή κοινωνική συνείδηση, αλλά και πόσο δομικά κεντρική είναι ταυτόχρονα η θέση της ετερότητας στη διαμόρφωση της αντίληψης περί φυσιολογικής ανθρώπινης ταυτότητας.

Ασημίνα Κανιάρη

Από την εξατομίκευση του φόβου (Le Brun, David) στην εικόνα του φόβου ως κίνηση ενός πλήθους (Darwin, Pater, Bacon):

Ο φόβος ως συμβάν

Η απόδειξη του φόβου απασχολεί μεγάλο τμήμα της συζήτησης περί συναισθημάτων και έκφρασης στο βιβλίο του Darwin *The expression of the emotions in man and animal* για το οποίο έχουν γράψει ιστορικοί τέχνης όπως ο Martin Kemp, Didi-Huberman και Spyros Papapetros. Και στο βιβλίο αυτό, ο Darwin τοποθετεί τις αποδείξεις του φόβου σε ένα πλαίσιο συνέχειας και αναλογίας με άλλους έμβιους οργανισμούς όπως τα είδη των ζώων. Αν και αντλεί πολλές ιδέες από την ακαδημαϊκή θεωρία της τέχνης, όπως για παράδειγμα ιδέες που εξέφρασε ο Le Brun στις διαλέξεις του για την έκφραση, χρησιμοποιεί και φωτογραφίες ηθοποιών και ζώων. Ιδιαίτερη σημασία έχει η

προσοχή που δίνει σε φυσιολογικές, οργανικές απολήξεις του σώματος όπως τα μαλλιά, ως πλήθη τα οποία εκφράζουν με τους ίδιους όρους το συναίσθημα του φόβου αλλά και του τρόμου. Στην ομιλία μου θα δείξω παραδείγματα από το εν λόγω βιβλίο και θα τα συνδέσω με την αισθητική θεωρία της τέχνης του 19^{ου} αιώνα, κυρίως αναφορικά με τον τρόπο που επανέρχεται ο Pater στη ζωγραφική του Leonardo και στην έκφραση μέσα από την ιδιαίτερη έμφαση στα μαλλιά και την κίνησή τους. Τέλος θα συζητήσω μια άλλη διασύνδεση της κίνησης του πλήθους, φυσιολογικής έκφρασης του φόβου και τεχνικών εικόνων στο έργο του Bacon σε διάλογο με την ακαδημαϊκή θεωρία της τέχνης αλλά και το μοντάζ του Eisenstein από τις δημοσιευμένες συνεντεύξεις του στον David Sylvester υπό την επιμέλεια του Νίκου Στάνγκου.

Σταύρος Αλιφραγκής

Φόβος - Φύση - Αρχιτεκτονική: Τέσσερα επεισόδια κι ένα σχόλιο

Δύο λογοτεχνικά έργα από διαφορετικά genre, ένα κινηματογραφικό δοκίμιο και μια πυρηνική καταστροφή συνθέτουν το πληθωρικό πλέγμα των αναφορών της παρούσας ανακοίνωσης. Οι αναφορές αλιεύονται από τις πολιτισμικά πλούσιες δεκαετίες '70, '80 και '90 που σηματοδοτούν ταυτόχρονα το «άδοξο» τέλος της σοβιετικής εποχής και την «ηρωική» μετάβαση στην ελεύθερη αγορά. Τα τέσσερα αυτά επεισόδια νοηματοδοτούν ποικιλότητα το αίσθημα το φόβου που προκαλεί μια αρχιτεκτονική που κατακυριεύεται σταδιακά από τη φύση εξαιτίας της εγκατάλειψής της από τον άνθρωπο, υπό ειδικές και έκτακτες συνθήκες. Αυτή η «άτυπη» επιστροφή σε μια κατάσταση «φυσικότητας» γεννά μια αρχιτεκτονική του ανοίκειου και του απόκοσμου, όπου κτισμένο και άκτιστο, μέσα και έξω, φυσικό και τεχνητό πλέκονται αξεδιάλυτα σε μια διαρκή διαπραγμάτευση της μεταξύ τους σχέσης. Πρόκειται για προσωρινές, δυναμικές ισορροπίες, με τη φύση να κερδίζει αργά αλλά σταθερά έδαφος, προς μία κατάσταση που μοιάζει να μην είναι αναστρέψιμη. Το τελικό σχόλιο επιστρέφει στις τέσσερις αναφορές-επεισόδια με διαφορετικό τρόπο, εν είδει ανατροπής ή/και αντίδοτου στον φόβο.

Μανόλης Σίμος

Παρατηρήσεις πάνω σε μια γενεαλογία του φόβου

Η γενεαλογία, όπως αυτή εμφανίζεται στο έργο του Michel Foucault, μπορεί να κατανοηθεί ως ένα είδος κριτικής, ιστορικής έρευνας η οποία αμφισβητεί την υποστασιοποίηση πραγμάτων και εννοιών ως ανιστορικών οντοτήτων. Στην ανακοίνωση αυτή θα διερευνηθεί η δυνατότητα μιας γενεαλογίας των συναισθημάτων και, ειδικότερα, του φόβου, και θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο αυτός συγκροτείται ιστορικά και κοινωνικά. Θα εξεταστεί, όχι μόνο αν οι

εκφάνσεις και αναπαραστάσεις του φόβου, τα πράγματα που τον προκαλούν, και οι θεωρίες σχετικά με αυτόν διαφοροποιούνται από εποχή σε εποχή, αλλά, κυρίως, αν το ίδιο το περιεχόμενο της εμπειρίας του φόβου είναι ιστορικά τόσο διαφορετικό ώστε να μην μπορεί να θεωρηθεί ότι διατηρεί διαχρονικά την ταυτότητά του. Αναλυτικότερα, θα παρουσιαστούν οι διαφορές στην κατανόηση του φόβου και κάποιων συγγενών συναισθημάτων, όπως του τρόμου, της φρίκης, και του πανικού, στην αρχαιότητα, το Μεσαίωνα και την Αναγέννηση. Υπό την οπτική της παραπάνω συζήτησης, και αξιοποιώντας κάποιες εννοήσεις του ύστερου Heidegger, θα προσεγγιστούν, επίσης, σχετικά συναισθήματα και έννοιες που φαίνεται να εκφράζονται σε κάποια αντιπροσωπευτικά, οιονεί μελλοντολογικά έργα του Lebbeus Woods.

Νεφέλη Κυρκίτσου

Το παιχνίδι και ο θάνατος

Ο Ingmar Bergman, στην ταινία του *Η 7^η σφραγίδα*, αφηγείται την ιστορία του ιππότη Antonius Block, ο οποίος γυρίζει σπίτι του από τις Σταυροφορίες έπειτα από εννέα χρόνια. Στον δρόμο της επιστροφής του συναντάει τον θάνατο και ο Block του προτείνει να παίξουν τη ζωή του σε μια παρτίδα σκάκι: αν ο Block κερδίσει, ο θάνατος θα του χαρίσει τη ζωή. Στόχος του Block δεν είναι να νικήσει τον θάνατο, άλλωστε δεν τον νίκησε ποτέ κανείς. Στόχος του είναι να κερδίσει χρόνο, προκειμένου να αναζητήσει απαντήσεις στα υπαρξιακά ερωτήματα που τον ταλανίζουν. Ο Block διψάει σε τέτοιο βαθμό για γνώση, ώστε να μην φοβάται τον θάνατο, αλλά την άγνοια. Στο έργο του Bergman, συνυπάρχουν δύο φαινομενικώς αντιφατικά στοιχεία. Αφενός έχουμε το παιχνίδι, δηλαδή αυτό που συνδέει το παιδί με την εξέλιξη της ζωής και αφετέρου έχουμε τον θάνατο, την άρση της ζωής, το τέλος της ατομικής δυνατότητας γνώσης μας για τον κόσμο. Ο Block, σε αυτό το παιχνίδι, ένα παιχνίδι κυριολεκτικά ζωής και θανάτου, δεν παραδίδεται άπραγος στην άνιση μάχη με τον θάνατο, δεν παίζει αποδεχόμενος την επερχόμενη ήττα του. Αντιθέτως, παίζει με στρατηγική και συγκεκριμένο σχέδιο. Καθώς το παιχνίδι εξελίσσεται, ο ίδιος έρχεται ολοένα και πιο κοντά στον φόβο του, τον οποίο δαμάζει, καθόσον ανακαλύπτει εντός του τον πραγματικό ρόλο του ως υπερασπιστής των απροστάτευτων, του μωρού και των γονέων του, της συνέχειας του πολιτισμού. Το γεγονός ότι ένας άνθρωπος επιλέγει να παίζει με τον θάνατο ενώ γνωρίζει ότι θα χάσει, φαντάζει σαν πράξη τρελού, πράξη δίχως λογική. Είναι άραγε αυτό μια τραγική ειρωνεία από την πλευρά του σκηνοθέτη; Είναι το παιχνίδι ένας τρόπος να παρακάμψει ο πρωταγωνιστής τον φόβο του ή μήπως το παιχνίδι και ο θάνατος δεν είναι τελικά τόσο αντιφατικά μεταξύ τους όσο φαίνονται εκ πρώτης όψεως; Ενέχουν και τα δύο μέσα τους τον φόβο; Ο Block χάνει την παρτίδα αλλά κερδίζει τον εαυτό του.

Γνωρίζει πλέον τι θέλει μέσα στον κόσμο. Έτσι, ενώ ο νικητής θάνατος δύναται να παίρνει τις ζωές και να κρίνει τις συμπεριφορές των ανθρώπων, παραμένει χαμένος στην μάχη του με την ανθρωπότητα από τη διηνεκή ανανέωση της ζωής και εν τέλει καταδικασμένος στην απόλυτη μοναξιά, αφού στη σκέψη του δεν υπάρχει η αγάπη.

_ 4^η Συνεδρία, 15:30-18:00 [αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_ συντονιστής: Α. Γιακουμακάτος

Αριάδνη Βοζάνη

Henry James Το Στρίψιμο της Βίδας:

Προβολές του «ανοίκειου» σε μια αγγλική εξοχική κατοικία

Στα περισσότερα έργα φανταστικής λογοτεχνίας, ο τρόπος με τον οποίον αποτυπώνεται ο χώρος στην εξέλιξή της πλοκής, αποτελεί κυρίαρχη παράμετρο της «κατασκευής» της αίσθησης του φόβου (ή του ανοίκειου) στον αναγνώστη. Σε αντίθεση με άλλα αναπαραστατικά πεδία, όπως ο κινηματογράφος ή οι παραστασιακές τέχνες, όπου η εικόνα είναι κυρίαρχη, η λογοτεχνία αντλεί (και τροφοδοτεί αντιστρόφως) από τις εσωτερικές εικόνες της μνήμης και της φαντασίας αποκαλύπτοντας την δύναμη της χωρικής εμπειρίας που ενυπάρχει στον καθένα μας. Στο *Στρίψιμο της Βίδας* (1898), ένα από τα σημαντικότερα έργα της φανταστικής λογοτεχνίας και του μοντερνισμού, η πλοκή εκτυλίσσεται σε ένα «μεγάλο, άσχημο, παλαιό αλλά βασιλικό σπίτι, που ενσωμάτωνε κάτι λίγα απομεινάρια ενός ακόμη παλαιότερου κτίσματος» (H. James, 2017. *Το Στρίψιμο της Βίδας*, μτφρ. Κ. Πολίτη. Αθήνα: Άγρα, σ.29) στην αγγλική εξοχή και τα τοπία του Έσσεξ. Η αμφισημία των γεγονότων, η παλινδρόμηση μεταξύ πραγματικότητας και ψευδαίσθησης, η αίσθηση του «υπερφυσικού», δομείται πάντα σε αντιδιαστολή με την αρχιτεκτονική της κατοικίας ή του τοπιού που την περιβάλλει. Η παρουσίαση θα επιχειρήσει να αποκωδικοποιήσει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους ο χώρος, σε αναφορά με τους ήρωες που τον κατοικούν, συναιρεί καταλυτικά στην υποβολή της ατμόσφαιρας του τρόμου, σε κομβικά σημεία της αφήγησης.

Νίκος Μπελαβίλας

Η δυστοπία της ασφαλούς πόλης

Η ανακάλυψη του «εσωτερικού εχθρού» είναι μία υπόθεση παλιά όσο και ο πολιτισμός. Το ίδιο και η χρήση του αισθήματος ασφάλειας μέσω της κραυγαλέας επίκλησής της ως εργαλείου επιβολής της εξουσίας. Στις πόλεις, όχι

μόνο τις σύγχρονες της μεταβιομηχανικής εποχής αλλά και σε αυτές των προηγούμενων καιρών, στο Παρίσι του Βίκτωρος Ουγκώ και στο Βικτωριανό Λονδίνο, εμφανίζεται κραυγαλέα ο τρόμος. Ο μαζικός κοινωνικός τρόμος για το άλλο, το έκνομο, το αντικοινωνικό. Αυτός αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία της ανασφάλειας των μαζών. Καλλιεργείται με συστηματικότητα από τους ίδιους μηχανισμούς που έρχονται να «ανταποκριθούν» στο αίτημα της ασφάλειας. Η προπαγάνδισή της ανασφάλειας οργανώνεται ως στοιχείο επιβολής της εξουσίας. Η επιβολή της ανασφάλειας επιτυγχάνεται μέσω Η διαφήμιση και η επίδειξη των μηχανισμών ασφάλειας επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ανασφάλειας και το αναγκαίο της ύπαρξής τους. Είναι ο Φουκώ που περιέγραψε από το 1975 αυτό τον μηχανισμό της πολιτικής τεχνολογίας προκειμένου να κανονικοποιηθεί η κοινωνία εξοβελίζοντας τις αποκλίσεις. Ο δημόσιος αστικός χώρος είναι ένα κατ' εξοχή πεδίο αυτής της κανονικοποίησης. Το άλλο είναι ο δημόσιος εικονικός χώρος της πληροφορίας. Επιτήρηση, πρόληψη και καταστολή, επιδεικτική επιβολή υλικά ή εικονικά της εφαρμογής της ασφάλειας. Λίγα χρόνια νωρίτερα από τον Φουκώ, ο Όργουελ στο 1984 σχεδόν ταυτόχρονα με τον Μπράντπερι και τον Τρυφώ και το δικό τους Φαρενάιτ 451 έδωσαν την ανάγλυφη εικόνα αυτού του ανασφαλούς δημόσιου χώρου, του ανακυκλούμενου φαινομένου της τρόμου ως αυτοεκπληρούμενης προφητείας που το ακολουθεί η «τάξη και ασφάλεια». Αυτή η μακρινή δυστοπία σκοτεινών εποχών, έτυχε να βρει τις καθημερινές εφαρμογές της στις ευρωπαϊκές και αμερικανικές πόλεις και τον δημόσιο χώρο τους, στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

Σοφία Βιδάλη

Ο φόβος, το έγκλημα και η πόλη:

Διαστάσεις των ηθικών πανικών στην Αθήνα

Παναγιώτης Πάγκαλος

Φοβερή λογική

Η αποτελεσματικότητα ενός στρατοπέδου συγκέντρωσης και εξόντωσης είναι ευθέως ανάλογη της ορθολογικής οργάνωσης της μορφής του. Η χρήση αυστηρών κανόνων σε συνδυασμό με την απόλυτη λειτουργικότητα του χώρου εξασφάλιζαν τη μέγιστη απόδοση εξόντωσης. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης η αρχιτεκτονική ταυτίστηκε με τον φόβο σε τέτοιο βαθμό όσο ελάχιστες φορές στην ιστορία της. Η αισθητική του λειτουργισμού συμπορευόταν με την επίτευξη των στόχων εκκαθάρισης και ταυτόχρονα με τον ψυχολογικό εκμηδενισμό της ελπίδας για αντίσταση ενάντια σε έναν πανίσχυρο εξουσιαστικό μηχανισμό. Στο Konzentrationslager Auschwitz-

Birkenau διαπιστώνουμε τη μορφή μιας τέλειας μηχανής εξόντωσης δίχως περιττούς συμβολισμούς και άσκοπες αλληγορίες. Η έμφαση στις κατασκευαστικές λεπτομέρειες και η υψηλή ποιότητα κατασκευής δεν αφήνουν να πλανάται καμία αμφιβολία περί της αρτιότητας της αρχιτεκτονικής σύνθεσης, η οποία ξεπερνά ακόμα και τις μεγαλύτερες προσδοκίες του Le Corbusier για την κατανόηση της αρχιτεκτονικής ως τμήματος του μηχανικού πολιτισμού. Αρκεί να θυμηθούμε τη γνωστή φράση του: *Une maison est une machine-à-habiter*. Η μηχανή βασίζεται μόνο σε λογικές διαδικασίες. Κάθε τι που ανάγεται σε λογική διαδικασία, ακόμη κι αν αφορά θέματα πίστης σε μια αξία ή σε μια υπερβατική οντότητα, είναι προσοδοφόρο. Αντιθέτως, η αμφισβήτηση της λογικής διεργασίας ενός μηχανισμού αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για τη λειτουργία του. Ως εκ τούτου, όποιος υπαρξιακός συλλογισμός δεν βασίζεται στην εμπειρία και όποιος φιλοσοφικός αναστοχασμός δεν αντιστοιχεί σε ποσότητα ή αριθμό αποτελούν μη λογικά στοιχεία, τα οποία προκαλούν τριγμούς στη στενή σχέση επιστήμης-αρχιτεκτονικής. Η αποδέσμευση του καλλιτέχνη από τη λογική παρέχει πρόσβαση σε άγνωστες πτυχές πνευματικής εξέλιξης. Έτσι, όταν η αρχιτεκτονική σύνθεση δεν αποτελεί μια μορφοποιητική διαδικασία λογικών συνειρμών, αλλά θέτει ζητήματα επιλογής μεταξύ υλικού και πνευματικού κέρδους, στρέφεται σε νέα πεδία δημιουργίας υπέρ και όχι κατά της ανθρωπότητας.

Γιώργος Ξηροπαίδης

Ο φόβος του θανάτου: Ορισμένα αιρετικά ερωτήματα

Φοβόμαστε τον θάνατο; Αν ναι, γιατί τον φοβόμαστε; Τι είναι αυτό στον θάνατο που μας τρομάζει; Είναι ανορθολογικό το να φοβόμαστε τον θάνατο, όπως φαίνεται να πιστεύει ο Επίκουρος; Είναι δυνατή μια υπέρβαση αυτού του φόβου; Μπορούν η τέχνη και η φιλοσοφία να μας συμφιλιώσουν με τον θάνατο; Ποια σημασία έχει για τη ζωή μας ο θάνατος των αγαπημένων, των φίλων ή των οικείων; Προέχει το ενδιαφέρον για τον δικό μου θάνατο ή η μέριμνα για τον θάνατο του άλλου; Πώς μπορούμε να κατανοήσουμε φαινόμενα όπως η θυσία ή η αυτοκτονία; Πώς θα ήταν η ζωή μας αν δεν υπήρχε ο θάνατος; Στην ανακοίνωσή μου θα επιχειρήσω να προσεγγίσω τα ως άνω σύνθετα ερωτήματα στηριζόμενος στην ερμηνεία της σημασίας των συναισθημάτων που προτείνεται από διαφορετικές φιλοσοφικές παραδόσεις, όπως η φαινομενολογία (Heidegger, Levinas), ο υπαρξισμός (Kierkegaard) και η αναλυτική φιλοσοφία (Williams, Nagel). Τέλος, θα προσπαθήσω να αναδείξω τη συμβολή της λογοτεχνίας στην κατανόηση των επίμαχων ζητημάτων (Tolstoy, Rilke, Blanchot).

_Στρογγυλή Τράπεζα – Πορίσματα, 18:00-18:30

[αμφιθέατρο Giorgio de Chirico]

_συντονιστής: Α. Γιακουμακάτος

Δημήτρης Φατούρος | Ανδρέας Γιακουμακάτος | Παναγιώτης Πάγκαλος

_Μουσική Εκδήλωση, 18:30-20:00 [νέα βιβλιοθήκη]

Νίκος Ξυδάκης

Το Μέλι των Γκρεμών

Γιάννης Κυριμκυρίδης (πιάνο) & Δημήτρης Χουντής (σαξόφωνο)

6. Βιογραφικά Σημειώματα Συντελεστών Citylab_2019_b [αλφαβητικά]

Σταύρος Αλιφραγκής

Αρχιτέκτων, Διδάσκων, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ

Ο Σταύρος Αλιφραγκής είναι αρχιτέκτων με προπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ (2002), μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου του Cambridge (2003) και τη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2004), διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου του Cambridge (2010) και μεταδιδακτορική έρευνα στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (2012). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στην ιστορική μελέτη των αναπαραστατικών μηχανισμών της αρχιτεκτονικής και της πόλης μέσα από το σχέδιο, τη λογοτεχνία, τη φωτογραφία και τον κινηματογράφο. Έχει συμμετοχές σε συνέδρια, ενώ κείμενά του έχουν δημοσιευθεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και βιβλία. Έχει διδάξει Σχέδιο, Ιστορία της Αρχιτεκτονικής, Ιστορία της Τέχνης, Αναπαραστάσεις, Ντοκιμαντέρ και Αστικό Σχεδιασμό στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, στα Τμήματα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και επικουρικά στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου του Cambridge.

Σουζάνα Αντωνακάκη

Επίτιμη Διδάκτωρ ΑΠΘ και ΔΠΘ, Αρχιτέκτων, Atelier66

Η Σουζάνα Αντωνακάκη είναι απόφοιτος της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ. 1959. Έκτοτε συνεργάζεται με τον Δημήτρη Αντωνακάκη. Το 1965 ιδρύουν μαζί με τον Δημήτρη Αντωνακάκη και με άλλους συναδέλφους τους το Εργαστήριο 66 – αργότερα Α66. Μέλος του ΔΣ του ΣΑΔΑΣ 1971–72 και Πρόεδρος του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΤΕΕ 1982–84 και ταυτόχρονα Μέλος της Εθνικής Γραμματείας της UIA (1982-2002). Guest Lecturer στο International Design Seminar μετά από πρόσκληση του καθηγητή Herman Hertzberger, TU Delft 1987, και Split 1988. Αρθρογραφούσε στην εφημερίδα τα ΝΕΑ στο διάστημα 1998-2011. Έργα της και κείμενά της καταχωρήθηκαν στο International Archive of Women in Architecture (IAWA) VP & SU Virginia. Είναι Αντεπιτελέλλον μέλος της Académie d' Architecture 1995. Ανεκηρύχθει Επίτιμη διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 2007 και Επίτιμη διδάκτωρ του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης το 2016.

Δημήτρης Αντωνακάκης

Επίτιμος Διδάκτωρ ΑΠΘ και ΔΠΘ, Αρχιτέκτων, Atelier66

Ο Δημήτρης Αντωνακάκης είναι απόφοιτος της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ. 1958. Έκτοτε συνεργάζεται με τη Σουζάνα Αντωνακάκη. Διδάσκει ως επιμελητής στην Αρχιτεκτονική Σχολή 1958-92. Μέλος του ΔΣ του ΣΑΔΑΣ και ταμίας (1962-63). Το 1965 Ιδρύουν μαζί με τη Σουζάνα Αντωνακάκη και με άλλους συναδέλφους τους το Εργαστήριο 66 – αργότερα Α66. Το 1975 (-1978) εκλέγεται πρόεδρος του ΕΔΠ ΕΜΠ, και αργότερα (1977-78) αντιπρόεδρος του Κεντρικού Συμβουλίου του ΕΔΠ. Υποψήφιος για καθηγητής δύο φορές στην Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ (1978 και 1990). Δεν εκλέγεται. Το 1993 παραιτείται από το ΕΜΠ. Το 1994 προσκαλείται ως επισκέπτης καθηγητής στη Βοστόνη στο MIT, όπου διδάσκει μέχρι το 1999. Στην Ελλάδα διδάσκει ως επισκέπτης καθηγητής μετά από πρόσκληση στο ΕΜΠ (1997-98) και στο Πανεπιστήμιο Πατρών (1999-2000). Το 1997 εκλέγεται καλλιτεχνικός διευθυντής του Κέντρου Αρχιτεκτονικής της Μεσογείου (ΚΑΜ), Χανιά Κρήτης, μέχρι το 2011 που απομακρύνεται από τη θέση του. Είναι αντεπιστέλλον μέλος της Académie d' Architecture (1995). Ανακηρύχθηκε επίτιμος διδάκτωρ του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 2007 και επίτιμος διδάκτωρ του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης το 2016.

Άγγελος Αντωνόπουλος

Κοσμήτορας ΑΣΚΤ, Καθηγητής Ζωγραφικής, Τμήμα Εικαστικών Τεχνών, ΑΣΚΤ

Ο Άγγελος Αντωνόπουλος γεννήθηκε στα Τρόπαια Γορτυνίας το 1957. Σπούδασε ζωγραφική και σκηνογραφία στην Α.Σ.Κ.Τ. με δασκάλους τους Δ. Κοκκινίδη, Β. Δημητρέα και Β. Βασιλιάδη. Έχει πραγματοποιήσει πάνω από είκοσι πέντε [25] ατομικές εκθέσεις [Δημοτ. Πινακοθήκη Δ. Αθηναίων, Art - Athina Titanium, Art Forum Τσάτσης Θεσσαλονίκη, Ν. Μορφές Αθήνα, Citronne Πόρος, Αποκάλυψη Λευκωσία, Taf Αθήνα Αγκάθι-Καρτάλος], όπως και πολλές ομαδικές παρουσίες σε Ελλάδα, Κύπρο, Ισπανία, Γερμανία, Ιταλία, Κροατία, Αγγλία, Η.Π.Α. Έχει ζωγραφίσει τους κινηματογράφους Ideal στην Αθήνα και Cineak στον Πειραιά. Από το 1989 διδάσκει ζωγραφική στην ΑΣΚΤ, ενώ από το 2013 διευθύνει το Α' εργαστήριο Ζωγραφικής.

Σοφία Βιδάλη

Καθηγήτρια Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η Σοφία Βιδάλη είναι Καθηγήτρια Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου

Πανεπιστημίου. Έχει διδάξει στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης ως μέλος ΔΕΠ επί σειρά ετών και επίσης, σε άλλα πανεπιστήμια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό στο πλαίσιο επιστημονικών συνεργασιών. Είναι διευθύντρια του ΜΠΣ «Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος» της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του ΕΑΠ, μέλος του διεθνούς διαπανεπιστημιακού δικτύου Criminal Justice and Critical Criminology, πρόεδρος και ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (www.eemeke.org) και από τον Ιανουάριο του 2019 μέλος της υποεπτροπής για την «Πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας» του ΟΗΕ. Έχει διατελέσει μέλος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ειδική σύμβουλος στο Υπουργείο Εσωτερικών / Προστασίας του Πολίτη, μέλος του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου Φυλακών, μέλος επιστημονικών επιτροπών και επιστημονικά υπεύθυνη πλήθους ερευνητικών προγραμμάτων. Έχει γράψει πλήθος επιστημονικών άρθρων και μελετών και επίσης οκτώ βιβλία, μεταξύ των οποίων το Έλεγχος του Εγκλήματος και Δημόσια Αστυνομία: Τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική Πολιτική (2007), Εισαγωγή στην Εγκληματολογία (2013), Πέρα από τα Όρια: Η Αντεγκληματική Πολιτική Σήμερα (2017).

Αριάδνη Βοζάνη

Αρχιτέκτων, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τομέας III, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ

Η Αριάδνη Βοζάνη είναι απόφοιτος ΕΜΠ, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος (MArch, Bartlett UCL) και διδάκτωρ της Architectural Association School of Architecture, (PhD) με υποτροφία του ΙΚΥ. Έχει διδάξει αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και θεωρία στην AA School of Architecture (1997-98), στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης (2004-05) και από το 2008 ως μέλος ΔΕΠ στη Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ. Έχει βραβευτεί και διακριθεί σε 10 ελληνικούς και πανευρωπαϊκούς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και το έργο της περιλαμβάνει κυρίως τον σχεδιασμό κατοικιών και υπαίθριων χώρων. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και αρχιτεκτονικό έργο σε συλλογικούς τόμους και επιστημονικά περιοδικά και έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και εκθέσεις αρχιτεκτονικής. Έχει αποτελέσει μέλος επιστημονικών και οργανωτικών επιτροπών για ημερίδες, συνέδρια και εκθέσεις αρχιτεκτονικής. Διευθύντρια σύνταξης του αρχιτεκτονικού περιοδικού ΕΚ από το 2018. Μέλος του ΔΣ της Εθνικής Πινακοθήκης (2011-14). Παράλληλα έχει εργαστεί ως σκηνογράφος (1996–2006, 2013-18) σε 27 θεατρικές παραστάσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Χρύσα Βουδούρη

Φοιτήτρια, ΑΣΚΤ

Η Χρύσα Βουδούρη σπουδάζει στη Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών στο Τμήμα Εικαστικών Τεχνών στο Ε' Εργαστήρι Ζωγραφικής και βρίσκεται στο 4^ο έτος σπουδών. Έχει συμμετάσχει με έργα της σε ομαδικές εκθέσεις. Η δουλειά της πραγματεύεται το σύγχρονο αστικό τοπίο και τις συνθήκες που το περιγράφουν. Φιλοδοξεί μέσα από τα έργα της να προκαλέσει άμεσα δυνατά συναισθήματα που υπερβαίνουν την οριακή συνθήκη. Μια ενέργεια από σκέψεις που ασφυκτιούν και η έντασή της, μας επιβάλλει ανασύνταξη. Αγαπημένα υλικά, λάδι, ακρυλικό, κάρβουνο, μελάνι, εντούτοις πειραματίζεται και με την ύλη. Έχει εικονογραφήσει ένα παιδικό βιβλίο, ενώ ταυτόχρονα ασχολείται με το video art και το animation. Επίσης έχει λάβει μέρος στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Art Athina 2019 σε συνεργασία με το ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου και την έκδοση του προγράμματος-εντύπου, όπου περιλαμβάνει ζωγραφικά της έργα.

Ανδρέας Γιακουμακάτος

Καθηγητής αρχιτεκτονικής, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Ο Ανδρέας Γιακουμακάτος είναι καθηγητής Αρχιτεκτονικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών.

Νίκος Δεμερτζής

Καθηγητής Πολιτικής Κοινωνιολογίας και Επικοινωνίας, Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ, ΕΚΠΑ, Πρόεδρος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών

Ο Νίκος Δεμερτζής είναι Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Lund (1986). Από το 2002 Καθηγητής στο Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Διετέλεσε μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, στο οποίο οργάνωσε το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου και υπηρέτησε ως κοσμήτορας της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Επικοινωνίας. Υπήρξε Πρόεδρος του ΔΣ του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Είναι ο Διευθυντής του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών. Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει δημοσιεύσει σε επιστημονικές επιθεωρήσεις και συλλογικούς τόμους. Κυριότερα βιβλία: *Κουλτούρα, Νεωτερικότητα, Πολιτική Κουλτούρα* (1989), με τον Θάνο Λίποβατς *Δοκίμιο για την Ιδεολογία. Ένας Διάλογος της Κοινωνικής Θεωρίας με την Ψυχανάλυση* (1994), *Ο Λόγος του Εθνικισμού. Αμφίσημο Σημασιολογικό Πεδίο και Σύγχρονες Τάσεις* (1996), με τον Αντώνη Αρμενάκη *Το Κοινοβούλιο στον Τύπο και την Τηλεόραση* (1999), *Πολιτική*

Επικοινωνία. Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο (2002), *Με τον Θάνο Λίποβατς Φθόνος και Μνησικακία. Τα Πάθη της Ψυχής και η Κλειστή Κοινωνία* (2006). Επιμελήθηκε και συνέγραψε τα βιβλία *Η Ελληνική Πολιτική Κουλτούρα Σήμερα* (1994), *Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα* (2002), *Νεολαία. Αστάθμητος Παράγοντας;* (2008), *Emotions in Politics. The affect dimension in political tension* (2013). Τρέχοντα επιστημονικά και ερευνητικά ενδιαφέροντα: πολιτική κοινωνιολογία, πολιτική επικοινωνία, κοινωνιολογία των ΜΜΕ και κοινωνιολογία των συγκινήσεων.

Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος

Αρχιτέκτων, Γραφείο Αρχιτεκτονικού & Αστικού Σχεδιασμού Αριστοθήκη
Ευτεκτονικής, Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού
Σχεδιασμού, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από το 2016. Δίδαξε στις σχολές Αρχιτεκτονικής των Πανεπιστημίων: Πατρών, SCAD ή Savannah College of Art & Design (ΗΠΑ, Γαλλία), Frederick (Κύπρου). Επισκέπτης διδάσκων στα ιδρύματα: Bezalel School of Architecture, Ισραήλ (2019), Technische Universität München (2019), ABK ή Staatliche Akademie der Bildenden Künste Stuttgart (υπότροφος DAAD 2018), AA ή Architectural Association School of Architecture (2005), ενώ έχει συμμετάσχει ως επισκέπτης κριτής σε περισσότερες σχολές αρχιτεκτόνων. Έχει διατελέσει ως ανεξάρτητος σύμβουλος αρχιτεκτονικών μελετών, δημοσίων και ιδιωτικών έργων στην Ελλάδα και το εξωτερικό για έργα υποδομών υγείας, πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, διοίκησης και συνεδριακών κέντρων, ως συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού φορέα διαφόρων συνθέσεων. Εργάστηκε στη Νέα Υόρκη στα γραφεία των Robert A.M. Stern και Bernard Tschumi σε σημαντικά υλοποιημένα έργα όπως ο ουρανοξύστης Comcast Tower στη Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ και το Νέο Μουσείο Ακρόπολης στην Αθήνα, πριν ιδρύσει το γραφείο Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού Αριστοθήκη Ευτεκτονικής ή *Aristotheke Eutectonics* το 2002, με έμφαση στον πειραματικό σχεδιασμό. Ερευνητικό, συγγραφικό και δημοσιογραφικό έργο του έχει παρουσιαστεί πολλαπλώς σε επιστημονικά συνέδρια, αρχιτεκτονικές εκδόσεις ή ηλεκτρονικά μέσα, ενώ σχεδιαστικό έργο του έχει προβληθεί σε πολυάριθμες εκθέσεις. Αρχιτέκτων ΕΜΠ (1998), MArch Yale School of Architecture (2000), ετήσιο εργαστήριο σκηνογραφίας, Yale School of Drama (2000).

Χριστίνα Ζαραφωνίτου

Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η Χριστίνα Ζαραφωνίτου είναι Καθηγήτρια Εγκληματολογίας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, Διευθύντρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία» και του Εργαστηρίου Αστυνομικής Εγκληματολογίας, Πρόεδρος του ΔΣ ΝΠΙΔ «Επάνοδος» για την Επανεένταξη Αποφυλακισμένων και Εθνική Αντιπρόσωπος στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Πρόληψη του Εγκλήματος (EUCPN). Είναι πρώην αναπληρώτρια Πρύτανη. Σπούδασε Νομικά στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και είναι Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Δικαίου, της Οικονομίας και των Κοινωνικών Επιστημών του Παρισιού (Université Paris II, Panthéon-Sorbonne). Διδάσκει θέματα Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής σε προπτυχιακό και Μεταπτυχιακό επίπεδο και είναι επιβλέπουσα πολυάριθμων διδακτορικών διατριβών και διπλωματικών εργασιών. Είναι συγγραφέας πολλών επιστημονικών βιβλίων και άρθρων δημοσιευμένων σε αναγνωρισμένα ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και επιστημονικά υπεύθυνη πολυάριθμων εγκληματολογικών ερευνών. Έχει αναλάβει σημαντικές θέσεις σε ακαδημαϊκά όργανα και σε νομοπαρασκευαστικές και λοιπές επιστημονικές επιτροπές. Είναι Γενική Γραμματέας της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας, μέλος πολλών διεθνών επιστημονικών εταιρειών και μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Διεθνούς Εταιρείας Εγκληματολογίας. Συμμετέχει στη συντακτική επιτροπή έγκριτων ελληνικών και διεθνών επιστημονικών περιοδικών και σε επιστημονικές Ομάδες Εργασίας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Εγκληματολογίας. Έχει παρουσιάσει πληθώρα εισηγήσεων σε εθνικά και διεθνή συνέδρια και έχει διοργανώσει πολλά επιστημονικά συνέδρια, σεμινάρια και ημερίδες με διεθνή απήχηση και συμμετοχή.

Κωνσταντίνα Κάλφα

Αρχιτέκτων, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια ΕΜΠ, Διδάσκουσα, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Η Κωνσταντίνα Κάλφα, Δρ ΕΜΠ, είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στην ιστορία της αρχιτεκτονικής (ΕΛ.Ι.Δ.Ε.Κ/ΕΜΠ). Ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την ιστορία των έξω- ή πάρα- ή μη-αρχιτεκτονικών στοιχείων, δηλαδή την ιστορία των εκάστοτε εξωτερικών αναφορών, επιστημονικών κλάδων ή θεσμικών οργάνων, και περιφερειακών παρά-αρχιτεκτονικών, που έχουν ιστορικά εδραιώσει την αρχιτεκτονική και έχουν καθορίσει τη θέση της στην κοινωνική ιεραρχία. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους

σχετικά με την «παρά-αρχιτεκτονική» παραγωγή (ανεπίσημες πρακτικές στέγασης, αυτοστέγαση-αντιπαροχή vs επίσημες/γραφειοκρατικές πολιτικές στέγασης), την αρχιτεκτονική που παράγεται από μη-αρχιτέκτονες (Ιάννης Ξενάκης, αναπτυξιακοί σύμβουλοι), την αναρχιτεκτονική και αντικουλτούρα του 1960 και του 1970 (πχ. πρακτικές βανδαλισμού) κ.ά. Το 2012 παρουσίασε πρωτότυπη έρευνα της για το σχέδιο των Αθηνών των Κλεάνθη-Σάουμπερτ στο 2^ο Διεθνές Συνέδριο του European Architectural History Network. Από τον Απρίλιο 2018 μέχρι και τον Νοέμβριο 2018 διενέργησε μεταδιδακτορική έρευνα στο Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες με αντικείμενο την αμερικανική βοήθεια στη στέγαση κατά την ελληνική Ανοικοδόμηση. Έχει διδάξει ιστορία και θεωρία αρχιτεκτονικής, καλύπτοντας την ιστορική περίοδο από τον διαφωτισμό μέχρι σήμερα, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και στην ΑΣΚΤ.

Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος

Εικαστικός - Γλύπτης, Τελειόφοιτος Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης ΑΣΚΤ

Ο Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος σπούδασε γλυπτική σε πηλό και μάρμαρο στη Σχολή Καλών Τεχνών Πανόρμου Τήνου, όπου επίσης διδάχθηκε ελεύθερο και γραμμικό σχέδιο. Συνεχιστής της βυζαντινής και παραδοσιακής μαρμαρογλυπτικής, αλλά και λάτρης της ελεύθερης εσωτερικής έκφρασης, συνδυάζει στα έργα του τα παραδοσιακά στοιχεία με αυτά των μοντέρνων καλλιτεχνικών ρευμάτων. Αντλεί τα θέματα των δημιουργιών του από την αρχαία ελληνική και ξένη μυθολογία, τη θρησκεία, τη λογοτεχνία, την ποίηση, τους αρχέγονους εσωτερικούς, αλλά και τους σύγχρονους κοινωνικούς προβληματισμούς. Παρότι το αγαπημένο του υλικό είναι το μάρμαρο, δημιουργεί επίσης έργα από ξύλο, μέταλλο, σύρμα, ευτελή και ανακυκλώσιμα υλικά. Παράλληλα, πειραματίζεται αναζητώντας νέες τεχνικές στο πεδίο της ζωγραφικής. Έργα του κοσμούν ιερούς ναούς, ιδιωτικά κτήρια και δημόσιους χώρους. Είναι τελειόφοιτος του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών και κατά την πρακτική του άσκηση (Ιούλιος - Αύγουστος 2019) απασχολήθηκε στο Summer Camp του Μουσείου Ελληνικής Παιδικής Τέχνης. Αυτό το διάστημα επεξεργάζεται τη δημιουργία εικαστικού project με θέμα τη θέση της γυναίκας στο παρελθόν και στη σύγχρονη κοινωνία, με γνώμονα τη διατήρηση των ισορροπιών μεταξύ της εικαστικής δημιουργίας και της εννοιακής τέχνης.

Λίσσυ Κανελλοπούλου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ, Ψυχαναλύτρια

Η Λίσσυ Κανελλοπούλου είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Ψυχαναλύτρια. Σπούδασε Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο Louis Pasteur του Στρασβούργου και στη συνέχεια ειδικεύτηκε στην Κλινική Ψυχολογία και την Ψυχοπαθολογία. Έκανε την ψυχαναλυτική της εκπαίδευση στη Γαλλία και στην Ελλάδα. Εκπονεί διδακτικό και ερευνητικό έργο σε ακαδημαϊκά ιδρύματα και πανεπιστημιακά εργαστήρια της ημεδαπής και της αλλοδαπής: Πανεπιστήμιο Paris Diderot, Angers UFR Sciences humaines et sociales, Laboratoire de Psychologie des Pays de la Loire LPPL, Séminaire trans-équipes de recherches «Pandora-Psychanalyse et processus de création» του Πανεπιστημίου Paris Diderot κ.ά. Είναι διευθύντρια του Εργαστηρίου Κλινικής Έρευνας: Υποκειμενικότητα και Κοινωνικός δεσμός, το οποίο ίδρυσε το 2017. Είναι μέλος του Séminaire Interuniversitaire Européen d'Enseignement et de Recherche de la Psychanalyse et de la Psychopathologie SIUEERPP, της ΕΛΨΕ, του LPPL, του Ψυχαναλυτικού Συλλόγου Freud Lacan και ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας ΔΗΧΑΤΑΠΕ. Έχει οργανώσει και συνδιοργανώσει διεθνή συνέδρια και ημερίδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη μελέτη της υποκειμενικότητας στον σύγχρονο κοινωνικό δεσμό, της πατρικής λειτουργίας, της ψυχογενούς ανορεξίας, της δυσκολίας της εμφυλοποίησης στον σύγχρονο κοινωνικό δεσμό, κ.ά.

Ασημίνα Κανιάρη

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Η Ασημίνα Κανιάρη είναι διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης (DPhil) όπου σπούδασε υπό τον Martin Kemp και επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης στην ΑΣΚΤ. Διετέλεσε Ακαδημαϊκή Επισκέπτρια στο Τμήμα Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης (Academic Visitor and Faculty Member) από το 2006 έως το 2010, Scaliger Fellow στο Πανεπιστήμιο του Leiden (Σεπτέμβριος 2009) και Visiting Research Fellow στο Πανεπιστήμιο του Princeton στο Seeger Center (Fall 2017). Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στην Ιστορία, Θεωρία και Ιστοριογραφία της Τέχνης κατά το 19ο αιώνα και στη μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη, με έμφαση στις σχέσεις τέχνης και επιστήμης, καλλιτεχνικής θεωρίας και θεσμών ενώ από το 2017 μελετά το εκδοτικό έργο και θεωρητικά κείμενα του Νίκου Στάνγκου από τη δεκαετία του 1960 έως τις αρχές του 2000. Έχει διατελέσει προσκεκλημένη ομιλήτρια στα πανεπιστήμια της Οξφόρδης, Princeton, Leiden, Paris 7, Adgewandte και στο LASER που διοργανώνει το περιοδικό Leonardo του

MIT στη Νέα Υόρκη. Στα ελληνικά κυκλοφορούν ένα ιστορικό δοκίμιο για το μουσείο ως «ιστοριογραφικό τόπο» Το Μουσείο ως χώρος της Ιστορίας της Τέχνης: Εκθέσεις, συλλογές και η τέχνη από τον 19^ο στον 21^ο αιώνα (Εκδόσεις Γρηγόρη, 2013) και μια ιστορική μελέτη για τις διαπλοκές τέχνης και θεσμών κατά το μακρό 19^ο αιώνα αναφορικά με μεταβολές στην καλλιτεχνική θεωρία της έκφρασης στην Ευρωπαϊκή ζωγραφική στα θεμέλια της Νεοτερικότητας Το φαινόμενο του μουσείου και το γεγονός της τέχνης: Το εικαστικό συμβάν και η ιστορία της τέχνης από τα cabinets of curiosities έως τους νέους θεσμούς της τέχνης (Εκδόσεις Γρηγόρη, 2015).

Παναγιώτα Καραμανέα

Αρχιτέκτων, Αρχιτέκτων Τοπίου, Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Αρχιτεκτονικής Τοπίου, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης

Η Παναγιώτα Καραμανέα γεννήθηκε και σπούδασε Αρχιτεκτονική στην Αθήνα (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο). Συνέχισε τις σπουδές της στην Αρχιτεκτονική Τοπίου στη Βαρκελώνη τοπίου (MLA Master in Landscape Architecture – Πολυτεχνική Σχολή της Βαρκελώνης UPC – ETSAB) με υποτροφία του ΙΚΥ. Έχει συνεργαστεί από το 1999, με διάφορα μελετητικά σχήματα, έχει συμμετάσχει σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και έχει κερδίσει διεθνή βραβεία. Είναι συνιδρυτής του τοπίο7, ένα γραφείο σχεδιασμού αρχιτεκτονικής και αρχιτεκτονικής τοπίου με έδρα στην Αθήνα, του οποίου το έργο έχει παρουσιαστεί σε εκθέσεις και σε δημοσιεύσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Διδάσκει από το 2003 κυρίως Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό, Αρχιτεκτονική Τοπίου και Αστικό Σχεδιασμό, στις Αρχιτεκτονικές Σχολές στα Χανιά (2006-σήμερα), στην Αθήνα (2003-10) και στη Βαρκελώνη (2006-σήμερα). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη σχέση του κτισμένου με το φυσικό από τη μεγαλύτερη κλίμακα της υπαίθρου και της πόλης, στην ενδιάμεση της αρχιτεκτονικής και των υπαίθριων χώρων, έως τη μικρότερη της κατασκευής.

Μαρίνα Καρύγιαννη

Πολιτικός Μηχανικός

Η Μαρίνα Καρύγιαννη είναι πολιτικός μηχανικός με ειδικότητα στην Ανακαίνιση και Αποκατάσταση Κτιρίων (2014, Πάτρα) με μεταπτυχιακές σπουδές στην Αρχιτεκτονική Διαμόρφωση και τον Βιοκλιματικό Σχεδιασμό. Εργάζεται στο αρχιτεκτονικό γραφείο Α66 Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής, Αντωνακάκη. Έχει συμμετάσχει ως βοηθός επιμέλειας σε αρχιτεκτονικά εργαστήρια και εκθέσεις στην Πάτρα και στην Αθήνα και έχει πάρει μέρος σε

δυο αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Έχει επιμεληθεί τη συγγραφή δυο αρχιτεκτονικών και ενός ιστορικού βιβλίου.

Νεφέλη Εκάτη Κατσαρού

Απόφοιτη ΑΣΚΤ, Εικαστικός - Γλύπτρια

Η Νεφέλη Εκάτη Κατσαρού γεννήθηκε στην Αθήνα το 1985. Ολοκλήρωσε σπουδές στις Γραφικές Τέχνες και στη συνέχεια στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας (2013-18), από την οποία αποφοίτησε από τον τομέα της γλυπτικής (Α' εργαστήριο) με άριστα. Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος και δραστηριοποιείται με εικαστικές δημιουργίες σε εσωτερικούς και εξωτερικούς επαγγελματικούς χώρους. Το οργανικό, το εφήμερο και ο κύκλος της ζωής είναι κεντρικός άξονας στα περισσότερα έργα της και συνήθως εκφράζεται μέσα από αλλόκοτες, γκροτέσκες αλλά και ελκυστικές μορφές. Τα υλικά με τα οποία συχνά αφηγείται τις εικαστικές της ιστορίες είναι ο πηλός, το χαρτί, η δαντέλα. Συμμετέχει ενεργά από το 2016 σε εκθέσεις και εικαστικά δρώμενα. Τα πεδία ενδιαφέροντος της βρίσκονται στο χώρο της μυθολογίας, της βιολογίας και της αρχιτεκτονικής.

Ελένη (Έλλη) Κούβαρη

Κοινωνική Λειτουργός, Φοιτήτρια, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Η Ελένη (Έλλη) Κούβαρη είναι κοινωνική λειτουργός με μεταπτυχιακές σπουδές στις «Κοινωνικές διακρίσεις, μετανάστευση και ιδιότητα του πολίτη» στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, με εξειδίκευση στην εκπαίδευση ενηλίκων, στην εκπαίδευση πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα και στη δραματοθεραπεία. Εργάζεται ως κοινωνική λειτουργός στη ΜΚΟ «Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων» ενώ παράλληλα είναι φοιτήτρια της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών στο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης. Από το 2013 έως το 2016 παρακολούθησε σεμινάρια ιστορίας, αρχιτεκτονικής, κινηματογράφου κ.ά. στο πλαίσιο των Προγραμμάτων της «Ακαδημίας Πλάτωνος» και «Κωστή Παλαμά». Από το 2015 ξεκίνησε σεμινάρια για την αφήγηση παραμυθιού με τον Δημήτρη Προύσαλη και έχει συμμετάσχει σε βιωματικά σεμινάρια για τα λαϊκά παραμύθια και την αφήγησή τους. Από το 2014 έως το 2015 συμμετείχε εθελοντικά στα προγράμματα του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου και στις δράσεις ελεύθερου παιχνιδιού της ΜΚΟ ΠΑΙΖΟΝΤΑΣ. Στο πλαίσιο της πρακτικής της άσκησης, το 2018, απασχολήθηκε στο Μουσείο Παιδικής Τέχνης.

Νεφέλη Κυρκίτσου

Ψυχολόγος, ΕΚΠΑ, Αρχιτέκτων, Πανεπιστήμιο Πατρών, MA AA School of Architecture, Δρ ΕΜΠ

Η Νεφέλη Κυρκίτσου είναι απόφοιτος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών (2008). Έχει ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές (Master of Arts) στην Architectural Association School of Architecture, Λονδίνο (2009) με θέμα *Housing and Urbanism* και είναι διδάκτωρ του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ με τίτλο της διδακτορικής διατριβής της «Η συνδρομή της λακανικής αναλυτικής θεωρίας στην προσέγγιση του αρχιτεκτονικού έργου». Είναι επίσης απόφοιτη του Τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Βασικό αντικείμενο της έρευνάς της αποτελεί η κατανόηση της τέχνης, της αρχιτεκτονικής και της πόλης μέσω της λακανικής ψυχαναλυτικής προσέγγισης. Είναι Υπότροφος του ΙΚΥ (2016-18). Έχει συμμετάσχει σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια και έχει δώσει διαλέξεις ως προσκεκλημένη ομιλήτρια σε ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε πρακτικά διεθνών συνεδρίων, επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Κωνσταντίνος Κωσταράς

Αρχιτέκτων Μηχανικός, Μουσικός Παράγωγος, DJ

Ο Κωνσταντίνος Κωσταράς γεννήθηκε στη Βάρδα Ηλείας το 1988. Στα 18 του χρόνια εγκαταστάθηκε στην Πάτρα για να σπουδάσει Αρχιτέκτων Μηχανικός στο Πανεπιστήμιο Πατρών, όπου αποφοίτησε το 2014. Από το 2011 εργάζεται ως freelancer κυρίως στον χώρο του interior design με αρκετά πρότζεκτ στο ενεργητικό του, κυρίως στην πόλη των Πατρών. Τα τελευταία χρόνια ζει και εργάζεται ως Αρχιτέκτονας μεταξύ Ελλάδας (Πάτρα) και ΗΠΑ (Νέα Υόρκη). Από μικρός έχει ασχοληθεί με διάφορα μουσικά πρότζεκτ ως dj (Νότος Jazz Bar, Patras), ως ραδιοφωνικός παραγωγός (Mojo Radio, Patras) και ως μουσικός παραγωγός, επενδύοντας μουσικά κομμάτια Ελλήνων δημιουργών (Μ. Χατζιδάκις, Μ. Πλεσσας κ.λπ.) με στόχο την επαναδιατύπωση και επαναπαρουσίαση της ελληνικής μουσικής κληρονομιάς στα σύγχρονα σύνολα ακρόασης. Παίζει πιάνο, κιθάρα και βιολοντσέλο.

Αναστάσιος Μ. Κωτσιόπουλος

Αρχιτέκτων, Ομότιμος Καθηγητής ΑΠΘ, Αντεπιστέλλον Μέλος Ακαδημίας Αθηνών

Ο Αναστάσιος Μ. Κωτσιόπουλος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, αποφοίτησε από το Πειραματικό Σχολείο και σπούδασε στο ΑΠΘ (δίπλωμα αρχιτέκτονα 1970, διδακτορικό δίπλωμα 1976, υφηγεσία 1982) και στο University of

Edinburgh (PhD 1980). Δίδαξε αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και θεωρία αρχιτεκτονικής στο ΑΠΘ από το 1971, αρχικά ως επιμελητής, εν συνεχεία ως υφηγητής και, επί 25 χρόνια έως το 2013, ως καθηγητής. Είναι σήμερα ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ. Το 2008 εξελέγη αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην Έδρα του Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού της Τάξης των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών. Μαζί με τους συνεργάτες του, έχουν εκτενές αρχιτεκτονικό έργο με βραβεία και διακρίσεις εντός και εκτός Ελλάδος και περίπου 230 δημοσιεύσεις θεωρίας και έργων, μεταξύ των οποίων τα βιβλία *Κριτική της αρχιτεκτονικής θεωρίας* (1985, 1992), *Η αρχιτεκτονική σε περίοδο κρίσης* (2010) και *Για το μεταμοντέρνο στην αρχιτεκτονική* (2018, με τον Στέλιο Γιαμαρέλο). Το αρχιτεκτονικό έργο μαζί με ορισμένα σχέδια του Α.Μ. Κωτσιόπουλου παρουσιάστηκαν σε μονογραφική έκθεση του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής (Μουσείο Μπενάκη 2011, και Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών 2012, επιμέλεια: Α. Σκιαδά) ταυτόχρονα με την έκδοση της μονογραφίας *Α. Μ. Κωτσιόπουλος και συνεργάτες αρχιτέκτονες: μια διαδρομή στα όρια του μοντέρνου* (2011, επιμέλεια: Α. Γιακουμακάτος, εκδόσεις Κτίριο).

Ανδρέας Λάζαρης

Αρχιτέκτων, Αρχιτεκτονικό γραφείο Ανδρέα Λάζαρη

Ο Ανδρέας Λάζαρης γεννήθηκε στην Πάτρα. Από το 1981 μέχρι το 1984 επισκέφθηκε την Αρχιτεκτονική Σχολή του Πανεπιστημίου του Kaiserslautern Γερμανίας, όπου παρέλαβε το προδίπλωμα Αρχιτεκτονικής και από το 1984 μέχρι το 1988 επισκέφθηκε την Αρχιτεκτονική Σχολή του Πανεπιστημίου του Hannover Γερμανίας, όπου παρέλαβε το δίπλωμα Αρχιτεκτονικής. Το 1988 διακρίθηκε με βραβείο για φοιτητές αρχιτεκτονικής και εργάστηκε, ως φοιτητικός επιστημονικός βοηθός (tutor), στο Ινστιτούτο για Θεωρία και Σχεδιασμό της Αρχιτεκτονικής στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Πανεπιστημίου του Αννόβερου, καθώς και στο Αρχιτεκτονικό Γραφείο Stadt und Haus στο Αννόβερο. Από το 1988 μέχρι σήμερα εκπονεί αρχιτεκτονικές μελέτες ιδιωτικών και δημόσιων έργων κτηρίων και αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, συμμετέχει σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, έχοντας διακρίσεις και βραβεία. Έχει διδάξει ως εργαστηριακός συνεργάτης στο ΑΤΕΙ Πατρών στο Τμήμα Ανακαίνισης και Αποκατάστασης Κτιρίων από το 2002 μέχρι το 2010, καθώς επίσης σε σεμινάρια αρχιτεκτονικής, ενεργειακών επιθεωρήσεων, στα Citylab 2014-18 και συμμετέχει ως κριτής σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Από τον Σεπτέμβριο του 2012 μέχρι το 2017 υπήρξε πρόεδρος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Νομού Αχαΐας.

Αφροδίτη Μαραγκού

Αρχιτέκτων, Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Αφροδίτη Μαραγκού (Αθήνα, 1988), είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός (ΑΠΘ, 2012), κατέχει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό (ΠΘ, 2015), και είναι υποψήφια διδάκτωρ του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (υπότροφος ΙΚΥ). Έχει συμμετάσχει ως εισηγήτρια σε διεθνή συνέδρια αρχιτεκτονικής, ως βοηθός επιμέλειας σε αρχιτεκτονικά εργαστήρια και εκθέσεις, και έχει δημοσιεύσει άρθρα της σε αρχιτεκτονικά περιοδικά του εγχώριου τύπου. Τα τελευταία χρόνια παρέχει επικουρική διδασκαλία σε προπτυχιακά μαθήματα αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και θεωρίας στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ενώ παράλληλα εργάζεται ως Αρχιτέκτων Μηχανικός με έδρα τα Τρίκαλα.

Αριστέα Μαρούντα

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, Νομική Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η Αριστέα Μαρούντα είναι μάχιμη δικηγόρος στην Πάτρα από τον Οκτώβριο του 1978 και από το έτος 2004 ως δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω. Εξωτερικός νομικός συνεργάτης επί μακρόν στην Τράπεζα Κρήτης, στο ΙΚΑ και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, όπου από το έτος 2004 μέχρι και σήμερα ασκεί, παράλληλα με τη μάχιμη δικηγορία, τα καθήκοντα της Νομικής Συμβούλου. Κατ' εξοχήν απασχόληση με το Αστικό, Διοικητικό και υπαλληλικό δίκαιο, δίκαιο Δημόσιων Διαγωνισμών, Προμηθειών και Δημοσίων έργων, προστασία προσωπικών δεδομένων, πνευματικά δικαιώματα και δίκαιο ΑΕΙ, ως και διαπιστευμένη διαμεσολαβήτρια. Συμμετοχή στα ετήσια συνέδρια των ως άνω κλάδων δικαίου που υπηρετεί, αλλά και στις Επιτροπές Νομικών των ΕΛΚΕ των ΑΕΙ της χώρας για την νομική επεξεργασία και αντιμετώπιση των αναφωσμένων θεμάτων. Ενεργή απασχόληση με θέματα ισότητας των φύλων μέσω της ΓΓ Ισότητας, και δη κατά της βίας και της διακίνησης των γυναικών, της ανεργίας, με διακρίσεων και της σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας, με συμμετοχή σε συνεδρία, ημερίδες, σεμινάρια και ομάδες εργασίας, ομιλίες, ως και με ανάλογο διδακτικό έργο ενός αε στο ΤΕΙ Πατρών.

Σάρρα Μάτσα

Αρχιτέκτων, ΜSc, Υπ. διδάκτωρ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Η Σάρρα Μάτσα είναι αρχιτέκτων μηχανικός (2012, Πανεπιστήμιο Πατρών). ΜSc στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό (2015, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,

Πρόγραμμα «Συμβιώσεις»). Υπότροφος του ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus (6 μήνες, Ecole Nationale Supérieure d' Architecture de Saint-Etienne, Γαλλία). Έχει συμμετάσχει σε διεθνείς και εγχώριους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, εργαστήρια και συνέδρια. Έχει συνδιοργανώσει, επιμεληθεί και συμμετάσχει σε εκθέσεις και αρχιτεκτονικά εργαστήρια σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και στο Saint-Etienne της Γαλλίας. Τα τελευταία χρόνια συνδιοργανώνει τα πανελλήνια εργαστήρια αρχιτεκτονικής Citylab. Παράλληλα εκπονεί τη διδακτορική της διατριβή στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, όπου επεξεργάζεται τους χωρικούς μετασχηματισμούς της οικειότητας στην ελληνική μεταπολεμική κατοικία.

Ρενάτα Μεθενίτη

Αρχιτέκτων, Εικαστική Καλλιτέχνις

Σπούδασε Αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ. και Εικαστικά στην ΑΣΚΤ Αθήνας. Επίσης, είναι απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Εικαστικών Τεχνών της ΑΣΚΤ. Δραστηριοποιείται στα δύο πεδία μελέτης και δημιουργίας, διερευνώντας τους πιθανούς κοινούς τόπους αναφορών. Έχει δημοσιεύσει κείμενα, λάβει μέρος σε διακριθεί σε εκθέσεις/διαγωνισμούς αρχιτεκτονικού και εικαστικού έργου, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο: Openstudios 2019 & 2018 – MET, AthensTrigono - ΚΠΣΝ (2017), ROOMS2017, «Βαλτινός-εικαστικώς» Μορφωτικό γραφείο Κυπριακής Πρεσβείας (2016). PQ2015/Τσέχια και [Out]Topias, μουσείο Μπενάκη, 2016 (Σκηνογραφία). ArchiveArt (2015), Π.Ι.Ο.Π. VII Biennale (2014) Ελλ. Σχολών Καλών Τεχνών. AthensPrintFest 2012 (Χαρακτική). VI & III Biennale Νέων Ελλ. Αρχιτεκτόνων 2010/01, EIA - μουσείο Μπενάκη & WALLS (2009) πανελλήνια έκθεση αρχιτεκτονικού έργου ΣΑΧΑ, με το βραβευμένο έργο: Πλατεία Ελευσίνας «Το Χωράφι της Δήμητρας». «Η κατοικία στην Ελλάδα από τον 20° στον 21° αι.» 2009, EIA - μουσείο Μπενάκη κ.ά. Συμμετέχει ως μέλος της διδακτικής ομάδας Citylab: 2018_b και 2019_b.

Ναταλία Μπαζαίου

Αρχιτέκτων, αρχιτεκτονικό γραφείο athenssuperscript, Msc ΑΠΘ, MA ΕΜΠ

Η Ναταλία Μπαζαίου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1977, είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός Msc ΑΠΘ, MA ΕΜΠ και ασχολείται με την αρχιτεκτονική σε μελετητικό και ερευνητικό επίπεδο. Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντα ανήκει η πόλη ως περιβάλλον μάθησης και δράσης των παιδιών και η εν δυνάμει παιγνιώδης διάσταση του δημόσιου χώρου. Ως ιδρυτικό μέλος της ομάδας *athenssuperscript* πραγματοποιεί εργαστήρια για παιδιά σε σχέση με την πόλη και την αρχιτεκτονική με αντικείμενο τη σχέση τους με το αστικό περιβάλλον

μέσα από μεθόδους συμμετοχικού σχεδιασμού. Η δουλεία της ομάδας έχει παρουσιαστεί σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Νίκος Μπελαβίλας

Αναπληρωτής Καθηγητής, Διευθυντής Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ

Ο Νίκος Μπελαβίλας είναι δρ αρχιτέκτων-πολεοδόμος. Διδάσκει από το 2003 πολεοδομία και ιστορία της πόλης στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Έχει διδάξει ως προσκεκλημένος σε ελληνικά και διεθνή πανεπιστήμια. Διευθύνει το Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος του ΕΜΠ με έρευνες για τη Μητροπολιτική Αθήνα, τον Πειραιά, τις μεταφορές, το αστικό πράσινο, τα μητροπολιτικά πάρκα και το ιστορικό περιβάλλον. Στο βιβλιογραφικό του έργο περιλαμβάνονται 25 μονογραφίες και συλλογικές εκδόσεις και δεκάδες επιστημονικά άρθρα. Συμμετείχε στη διαχείριση και στις μελέτες έργων όπως το Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου, το Κέντρο Τεχνικού Πολιτισμού-Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης, η Ταινιοθήκη της Ελλάδος, το Μουσείο Μεταλλείας Μεταλλουργίας Λαυρίου κ.ά. Διατέλεσε μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων. Είναι επιστημονικός αξιολογητής της UNESCO για το World Heritage List με αξιολογήσεις πόλεων και μνημείων στην Ισπανία, Σλοβενία, Αυστρία, Ιαπωνία και Κουβέιτ. Τον Σεπτέμβριο του 2018 ανέλαβε επικεφαλής της κρατικής εταιρείας «Ανάπλαση Αθήνας Α.Ε.»

Αναστασία Νουκάκη

Αρχιτέκτων, αρχιτεκτονικό γραφείο athensuperscript, Msc, MA ΕΜΠ

Η Αναστασία Νουκάκη γεννήθηκε στην Αθήνα το 1975, είναι Αρχιτέκτων Μηχανικός Msc, MA ΕΜΠ και δραστηριοποιείται ως αρχιτέκτονας και εκπαιδευτικός με ερευνητικό ενδιαφέρον για το ιστορικό αστικό τοπίο, την πόλη ως περιβάλλον μάθησης και δράσης των παιδιών και την εν δυνάμει παιγνιώδη διάσταση του δημόσιου χώρου. Σε συνεργασία με το μελετητικό γραφείο Αντώνης Νουκάκης και Συνεργάτες Αρχιτέκτονες έχει πολύχρονη εμπειρία στις μελέτες ιδιωτικών κατοικιών και δημόσιων κτιρίων, με εξειδίκευση στη μελέτη του αστικού χώρου με βραβεύσεις σε διαγωνισμούς αστικών αναπλάσεων σε διεθνές επίπεδο. Ως ιδρυτικό μέλος της ομάδας *athensuperscript* πραγματοποιεί εργαστήρια για παιδιά σε σχέση με την πόλη και την αρχιτεκτονική με αντικείμενο τη σχέση τους με το αστικό περιβάλλον μέσα από μεθόδους συμμετοχικού σχεδιασμού. Η δουλεία της ομάδας έχει παρουσιαστεί σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Γιώργος Ξηροπαΐδης

Καθηγητής, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης ΑΣΚΤ

Ο Γιώργος Ξηροπαΐδης είναι καθηγητής στο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στο γνωστικό αντικείμενο: «Ιστορία φιλοσοφικών και αισθητικών ιδεών: 18^{ος}-20^{ος} αιώνας». Οι δημοσιεύσεις του, ελληνικές και διεθνείς, περιστρέφονται γύρω από τη φαινομενολογία (Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty), τη φιλοσοφική ερμηνευτική (Gadamer, Ricoeur), τον γερμανικό ιδεαλισμό (Kant, Hegel), τη φιλοσοφία της γλώσσας (Humboldt, Frege, Wittgenstein) και την ιστορία των νεότερων και σύγχρονων αισθητικών θεωριών.

Νίκος Ξυδάκης

Συνθέτης, μουσικός

Ο Νίκος Ξυδάκης γεννήθηκε στο Κάιρο το 1952. Έζησε τα παιδικά του χρόνια στην παρακμή μιας ελληνικής παροικίας. Στην Ελλάδα ήρθε το 1963 στο μεγαλύτερο κύμα επιστροφής των Ελλήνων της Αιγύπτου. Η μουσική που γράφει αναφέρεται έντονα στους τόπους καταγωγής του, και κυρίως στον αέρα ενός κόσμου ελληνικού που περιπλανιόταν άλλοτε σε τόπους κοσμοπολίτικους της κοντινής ανατολής αλλά και σε βιώματα αυστηρά προσωπικά. Από το 1978 έχει παρουσιάσει 28 δίσκους με μουσική και τραγούδια. Στο θέατρο έγραψε μουσική για την Αρχαία ελληνική τραγωδία και το νεώτερο θέατρο επίσης για κινηματογραφικές ταινίες.

Παναγιώτης Πάγκαλος

Αρχιτέκτων, Διδάσκων, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Ο Παναγιώτης Πάγκαλος (Αθήνα, 1972) είναι αρχιτέκτων, διδάκτωρ Αρχιτεκτονικής, ιστορικός Αρχιτεκτονικής. Εργάζεται στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και διδάσκει στο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών. Έχει διδάξει στο ΕΜΠ, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και στο ΤΕΙ Πατρών. Είναι μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής, μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Αισθητικής, μέλος του ευρωπαϊκού δικτύου Ιστορίας Αρχιτεκτονικής (ΕΑΗΝ) και τέως αντιπρόεδρος του ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας. Έχει βραβευθεί σε διεθνείς διαγωνισμούς και έχει συμμετάσχει ως προσκεκλημένος ομιλητής σε διεθνή συνέδρια και μεταπτυχιακά προγράμματα. Έχει δημοσιεύσει κεφάλαια σε βιβλία, έρευνες και άρθρα για τη σύγχρονη ιστορία της αρχιτεκτονικής σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά με επιστημονικές

επιτροπές, σε πρακτικά διεθνών συνεδρίων και συλλογικούς τόμους. Έχει γράψει / επιμεληθεί δεκατέσσερα συγγράμματα.

Γιώργος Πανέτσος

Καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών

Ο Γεώργιος Α. Πανέτσος (Δίπλωμα, ΕΜΠ, 1984, MArch, Harvard University, 1986) είναι Καθηγητής Αρχιτεκτονικής και Αστικού Σχεδιασμού και πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών. Έχει γράψει εκτενώς και δώσει διαλέξεις για θέματα αρχιτεκτονικής ιστορίας, θεωρίας και κριτικής. Έχει επιμεληθεί εθνικές και διεθνείς εκθέσεις, μεταξύ των οποίων δύο για τον Παρθενώνα και τα Έργα Συντήρησης της Ακροπόλεως. Έχει διατελέσει επιστημονικός σύμβουλος του Δημάρχου Αθηναίων, του Δήμου του Ρότερνταμ και της ελληνικής κυβέρνησης. Είναι συν-επιμελητής της διεθνούς αρχιτεκτονικής επιθεώρησης *Δομές*. Είναι αποδέκτης πολλών επαγγελματικών και ακαδημαϊκών διακρίσεων. Το σχεδιαστικό του έργο έχει εκτεθεί και δημοσιευθεί διεθνώς.

Απόστολος Πάνος

Αρχιτέκτων, Κ3 Αρχιτέκτονες

Ο Απόστολος Πάνος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1968 και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 1993. Υπήρξε υπότροφος του Τμήματος στη διάρκεια των πτυχιακών σπουδών του και παρακολούθησε επιτυχώς το τελευταίο εξάμηνο των σπουδών του στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου της Coimbra στην Πορτογαλία. Το 1995 έγινε δεκτός από το ΑΠΘ ως υποψήφιος διδάκτορας με θέμα «Κονστрукτιβισμός και Αποδόμηση Αρχιτεκτονικές της Θεωρίας». Από το 1994 εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα ενώ έχει συνεργαστεί με διάφορα μελετητικά σχήματα ως εξωτερικός συνεργάτης. Από το 1998 είναι καθηγητής του ΑΚΤΟ - Middlesex University, ενώ από το 2003-12 διητέλεσε Ακαδημαϊκός Διευθυντής του προγράμματος Distance Learning. Έχει επίσης υπάρξει διδάσκων στην Αρχιτεκτονική Σχολή των Ιωαννίνων από το 2015 έως το 2019. Συνεργάζεται μόνιμα με τον Αρχιτέκτονα Μηνά Παπαδάκη από το 2000, ενώ από το 2007, αποτελεί ιδρυτικό μέλος της ομάδας Κ3 Αρχιτέκτονες μαζί με τους Αρχιτέκτονες Μ. Παπαδάκη, Σ. Κούλη και Ι. Θολούλη. Έχει διακριθεί σε 8 Διεθνείς και Πανελληνίους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και έχει τιμηθεί με δύο πρώτα και τρία δεύτερα βραβεία, ενώ έχει συμμετάσχει σε ομαδικές εκθέσεις και συνέδρια.

Κώστας Παπαχριστόπουλος

Δρ Οργανωσιακής Ψυχολογίας, MSc Διαχείριση Πολιτισμικών Μονάδων

Ο Κώστας Παπαχριστόπουλος (PhD, Crphych/BPS) είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής του τμήματος Ψυχολογίας του ΑΠΘ, διδάσκων στο ΟΠΑ και στο ΕΑΠ. Έχει κάνει προπτυχιακές σπουδές στη Ψυχολογία και στη Διοίκηση Επιχειρήσεων και μεταπτυχιακές σπουδές στη Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων, στη Συμβουλευτική και στη Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων. Έχει εργαστεί τα τελευταία 15 χρόνια σε θέσεις ευθύνης σε οργανισμούς/επιχειρήσεις και σε φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Αναπτυξιακή Εταιρεία Δήμου Αθηναίων, ΚΔΕΠ κ.ά.), Ακαδημαϊκά Ιδρύματα (ΕΑΠ, Πάντειο Πανεπιστήμιο, ΑΣΚΤ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΤΕΙ Πατρών/Μεσολογγίου κ.ά.) και σε οργανισμούς συμβουλευτικής, ανθρώπινου δυναμικού, απασχόλησης και καινοτομίας καθώς και στο χώρο του σχεδιασμού /υποβολής και υλοποίησης προγραμμάτων αστικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Τα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν στην παρακίνηση και την ευημερία στον εργασιακό χώρο, σε ζητήματα οικονομικής ψυχολογίας (π.χ. αμοιβές και συνεργασία), στη συστημική προσέγγιση και την καινοτομία στη διοίκηση των οργανισμών καθώς και τη διαχείριση ανθρωπίνων πόρων στους πολιτιστικούς οργανισμούς.

Βασιλική Ροδίτη

Αρχιτέκτων, MSc Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός, Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Βασιλική Ροδίτη γεννήθηκε στην Αθήνα το 1987. Σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2011) και συνέχισε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό INSTEAD_Παραποιήσεις στο ίδιο τμήμα (2015). Εργάστηκε για μια ζετία ως ελεύθερος επαγγελματίας στο Τεχνικό Γραφείο της οικογένειάς της στην Αθήνα με κύρια δραστηριότητα τα βιομηχανικά έργα, ενώ πλέον έχει ενταχθεί στο δυναμικό αρχιτεκτονικής εταιρείας με αντικείμενο μελέτης τις ξενοδοχειακές μονάδες και τα πολυτελή τουριστικά καταλύματα. Από το 2016 είναι υποψήφια Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και εκπονεί τη διδακτορική της διατριβή, ερευνώντας ζητήματα Σεξουαλικότητας, Φύλου και Σώματος στον Αστικό χώρο, με περίπτωση μελέτης την πόλη της Αθήνας. Έχει συμμετάσχει επικουρικά στη διδασκαλία μαθημάτων Αρχιτεκτονικής Σύνοψης και Αρχιτεκτονικών Workshops, ενώ projects της έχουν εκτεθεί σε φεστιβάλ, αρχιτεκτονικές και καλλιτεχνικές εκθέσεις και την ίδια να έχει συμμετάσχει με εισηγήσεις σε Πανελλήνια Συνέδρια.

Κωνσταντίνος Απ. Σεργάος

Αρχιτέκτων ΕΜΠ, Πολεοδόμος Πολυτεχνείου Μονάχου, Δρ Πολεοδομίας Πολυτεχνείου Βιέννης, Καθηγητής Αστικού Σχεδιασμού - Πολεοδομίας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Ο Κωνσταντίνος Σεργάος είναι επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Πολεοδομικών Ερευνών Ludwig-Boltzmann του Πολυτεχνείου Βιέννης (1989-94). Ερευνητής του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ (από το 1995) και διευθυντής του (από το 2016 μέχρι σήμερα, www.arch.ntua.gr/urbanplan-research-lab). Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (1997-2002). Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (2002-04). Πρόεδρος ΔΣ του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» (2011-12). Πρόεδρος ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» (2012-13). Εντεταλμένος διδάσκων του Τμήματος Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (2001-05) και του Προγράμματος Σπουδών «Περιβαλλοντικός σχεδιασμός πόλεων και κτιρίων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (2001-17). Εκπαιδευτής του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης του ΕΜΠ και του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης. Ερευνητικό έργο, ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια, μελέτες και δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά, σε αντικείμενα πολεοδομικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού, χρήσεων γης, σχεδιασμού υπαίθριων χώρων, αστικής ανάπτυξης, συστημάτων και μεθόδων σχεδιασμού. Αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα: www.arch.ntua.gr/person/231

Μανόλης Σίμος

Διδάσκων, Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ

Ο Μανόλης Σίμος σπούδασε ιστορία και φιλοσοφία της επιστήμης στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΜΙΘΕ) και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα τη σκέψη του Michel Foucault. Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό, και έχει δημοσιεύσει πάνω στη σχέση φιλοσοφίας και κινηματογράφου, και τη μεταφιλοσοφία. Έχει συνεργαστεί σε επίπεδο διδασκαλίας με το Πανεπιστήμιο του Cambridge, και το Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης του ΕΚΠΑ. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ιστορία της φιλοσοφίας, τη μεταφιλοσοφία, τη σχέση φιλοσοφίας και λογοτεχνίας, και την ιστορία των εννοιών.

Ελένη Τάτλα

Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής Θεωρίας και Σχεδιασμού, Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής, Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Η Ελένη Τάτλα είναι Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής Θεωρίας και Σχεδιασμού και Διευθύντρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχιτεκτονική Εσωτερικών Χώρων: Βιοκλιματικός και Κοινωνικός Σχεδιασμός» στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού, Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής. Επίσης, διδάσκει φιλοσοφία αρχιτεκτονικής και τέχνης στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, από όπου αποφοίτησε το 1983. Το 1990 έγινε κάτοχος του τίτλου PhD στο University of Edinburgh, Department of Architecture, UK, με θέμα διατριβής: *Idea and Freedom: the Search for Form in Classical Architecture and the Modern Movement*. Είναι Γενική Γραμματέας της Ελληνικής Εταιρείας Αισθητικής. Επίσης είναι μέλος της British Society of Aesthetics, της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας, της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και της International Association for Aesthetics. Τα κείμενά της συνδέονται με την φιλοσοφία και την κριτική της αρχιτεκτονικής και της τέχνης. Οι δημοσιεύσεις της περιλαμβάνουν: «Leibniz εναντίον Descartes: από τη Μοντέρνα Αρχιτεκτονική στην Αρχιτεκτονική της Πτύχωσης» (*Χρονικά Αισθητικής*, Εκδ. Ίδρυματος Παναγιώτη & Έφης Μιχαηλί, 2010, τόμος 45/2009-10, σελ.105-37). «Morality and architecture: evaluation of contemporary architectural practice within the scope of the ontological hermeneutics of Hans-Georg Gadamer» (*Art, Emotion and Value*, σελ.345-544). «Aesthetics as Politics: Reflections on an architecture of dissensus» (*Serbian Architectural Journal*, Part I, Vol.7, No.1, Belgrade, April 2015, σελ.113-22).

Γιώργος Τριανταφύλλου

Αρχιτέκτων, Γιώργος Τριανταφύλλου + Συνεργάτες

Ο Γιώργος Τριανταφύλλου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1951. Τελείωσε το Βαρβάκειο και σπούδασε Αρχιτεκτονική στη Θεσσαλονίκη. Από το 1981 διατηρεί το δικό του γραφείο και ασχολείται με έργα εσωτερικών χώρων, αποκατάστασης παλαιών κτηρίων, ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων και συγκροτημάτων μεγάλης κλίμακας, που αφορούν τον τουρισμό, βιομηχανικές εγκαταστάσεις και χώρους πολιτισμού. Έχει διακριθεί σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και έχει δημοσιεύσει έργα, άρθρα και επιστημονικές εργασίες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έργα του έχουν διακριθεί με διεθνή βραβεία. Είναι μέλος επιστημονικών επιτροπών, έχει δώσει σειρά διαλέξεων και

συμμετέχει στη διδασκαλία μεταπτυχιακών μαθημάτων. Είναι ένας άνθρωπος της τέχνης και έχει συνεργαστεί με εικαστικούς και άλλους καλλιτέχνες ως συνδημιουργός, για την πραγματοποίηση αρχιτεκτονικών και εικαστικών δρώμενων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το βιβλίο του με τίτλο Αρχέτυπα εκδόθηκε παράλληλα με την ομότιτλη έκθεσή του στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας και εντάχθηκε και διανέμεται ως πανεπιστημιακό σύγγραμμα. Τέλος, διατηρεί προσωπική ιστοσελίδα (<http://triantafyllou.blogspot.gr/>) όπου παρουσιάζονται και σχολιάζονται θέματα αρχιτεκτονικής και τέχνης γενικότερα.

Βανέσσα Τσακαλίδου

Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΑΠΘ

Η Βανέσσα αποφοίτησε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με άριστα, αφού παρακολούθησε ένα εξάμηνο στο Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής της Βενετίας (Erasmus). Είναι διδάκτωρ του ΑΠΘ και κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα εξειδίκευσης στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό από την Bartlett School του UCL. Η διδακτορική της διατριβή επιδοτήθηκε από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα υποτροφιών στην έρευνα *Ηράκλειτος*. Είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ, στο οποίο διδάσκει αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και θεωρία της αρχιτεκτονικής. Από τον Νοέμβριο του 2015 συμμετέχει στη διδακτική ομάδα του Νέου Μεταπτυχιακού Προγράμματος του ΑΠΘ «Περιβαλλοντικός Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός». Ήταν μέλος της συγγραφικής ομάδας της έκδοσης *Μοντερνισμός και αρχιτεκτονική εκπαίδευση* (do_co.mo.mo_03), υπεύθυνη για την επιμέλεια των εκδόσεων «ΚΤΙΡΙΟ Αρχιτεκτονική+Design» και την επιμέλεια αφιερωμάτων της επετηρίδας *Αρχιτεκτονικά Θέματα*. Το 2009 ίδρυσε το γραφείο 40.22.Architects, με έδρα στη Θεσσαλονίκη. Τόσο το ερευνητικό όσο και εφαρμοσμένο της έργο έχουν παρουσιαστεί σε 38 συνέδρια και ημερίδες, σε 44 εκθέσεις και σε 60 ελληνικές και διεθνείς εκδόσεις και περιοδικά (15^η La Biennale di Venezia, Κύκλος Διαλέξεων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων ΕΙΑ, 7^η Biennale Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων, Πανόραμα Ελληνικής Αρχιτεκτονικής ΔΟΜΕΣ 2013, 2014 & 2015, 4^η & 5^η Έκθεση Αρχιτεκτονικού Έργου, «Θεσσαλονίκη 1912-2012: Η αρχιτεκτονική μιας εκατονταετίας»). Έχει, επίσης, αποσπάσει βραβεία και σημαντικές διακρίσεις σε πανευρωπαϊκούς και πανελλήνιους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς (2 διεθνή βραβεία, ένα Α' βραβείο, ένα Β' βραβείο, ένα Γ' βραβείο, μια εύφημο μνεία, 3 εξαγορές κ.ά.). Από το 2009 είναι Εθνική Επίτροπος για το διεθνές βραβείο Piranesi, που διοργανώνεται κάθε χρόνο στη Σλοβενία.

Σοφία Τσιράκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Η Σοφία Τσιράκη είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και διπλωματούχος Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ. Μόνιμο μέλος του Αρχιτεκτονικού γραφείου Μπίρη. Έχει διακριθεί με Α' βραβεία σε Πανελλήνιους Αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και έχει συλλογικό και ατομικό αρχιτεκτονικό έργο. Υλοποιημένα έργα της έχουν αποσπάσει βραβεία, όπως η Πολυκατοικία και έκθεση γλυπτικής στα Ιλίσια (Έπαινος, βραβεία ΣΑΔΑΣ, 2005), το Κέντρο Εξυπηρέτησης ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ (Έπαινος, βραβεία ΔΟΜΕΣ 2012), ενώ το έργο *Το σπίτι- κουτί: Κατοικία και χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων στο Κουκάκι* είχε προταθεί για τα βραβεία Mies Van der Rohe 2013. Είναι συγγραφέας τριών συλλογικών βιβλίων ενώ έχει επιμεληθεί διάφορες εκδόσεις. Συμμετέχει σε πανελλήνιες και διεθνείς εκθέσεις αρχιτεκτονικού έργου, σε συνέδρια και ημερίδες, ενώ τα έργα της έχουν επανειλημμένα δημοσιευτεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το έργο της *Η διάλυση του κουτιού: Πολυκατοικία στο Γκάζι* τιμήθηκε με το Α' βραβείο 2013 του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής, για το καλύτερο υλοποιημένο έργο της τετραετίας 2009-13. Το 2018 διακρίθηκε με το Β' βραβείο στον πανελλήνιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για το συγκρότημα κτιρίων διοίκησης και εγκαταστάσεων της ΔΕΗ στο Ν. Φάληρο και το 2019 με το Α' Βραβείο για το κτίριο διοίκησης και γραφείων της ανατολικής περιφέρειας στην Ελευσίνα (ΠΕΔΑ).

Δημήτρης Α. Φατούρος

Αρχιτέκτων, Ομότιμος Καθηγητής, ΑΠΘ, Επίτιμος Διδάκτωρ, Πανεπιστημίου Πατρών, τ. Υπουργός

Ο Δημήτρης Α. Φατούρος γεννήθηκε το 1928. Αρχιτέκτονας ΕΜΠ 1952, καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 1959-96, Πρύτανης του ΑΠΘ 1983-88, ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ από το 1996, επίτιμος διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών 2014. Έχει διδάξει και έχει δώσει διαλέξεις σε πολλά Πανεπιστήμια της Ευρώπης, των ΗΠΑ και αλλού, έχουν κυκλοφορήσει πολλά βιβλία του και έχει πολλές δημοσιεύσεις σε περιοδικά, συλλογικούς τόμους κ.ά.

Μαρία Φελίδου

Διοικητικό Στέλεχος ΑΣΚΤ

Σπούδασε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Πτυχίο Κοινωνιολογίας και Πτυχίο Επικοινωνίας και ΜΜΕ με ειδίκευση στην Πολιτιστική Διαχείριση). Κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο ΕΑΠ στη Διοίκηση Πολιτιστικών Μονάδων. Μιλάει Αγγλικά, Γαλλικά και Ιταλικά. Έχει εργαστεί στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα στην οργάνωση και διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων και Ευρωπαϊκών Ανταγωνιστικών προγραμμάτων. Έχει συμμετάσχει σε σειρά σεμιναρίων και συνεδρίων σχετικά με τα χρηματοδοτικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολιτιστική/δημιουργική βιομηχανία.

Δημήτρης Φιλιππίδης

Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Ο Δημήτρης Φιλιππίδης (γ.1938) είναι αρχιτέκτονας (ΕΜΠ 1962) με μεταπτυχιακές σπουδές στις ΗΠΑ (1970-73). Εργάστηκε στο Γραφείο Δοξιάδη στην Ελλάδα και στην Αμερική (1964-70). Δίδαξε πολεοδομία και αστικό σχεδιασμό στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου ως τη συνταξιοδότησή του (1975-2005) και εκπόνησε αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές μελέτες (1964-95). Έχει δημοσιεύσει άρθρα και κριτικές βιβλίων για την ελληνική αρχιτεκτονική και πολεοδομία, παραδοσιακή και σύγχρονη, σε περιοδικά και εφημερίδες καθώς και κείμενα σε καταλόγους εκθέσεων. Δημοσίευσε 16 βιβλία, μετάφρασε δύο και επιμελήθηκε άλλα τρία. Επιπλέον έγραψε 4 αφιερώματα και 6 μονογραφίες αρχιτεκτόνων στα Αρχιτεκτονικά Θέματα, κρατούσε μόνιμη στήλη στα περιοδικά Φωτογράφος (1991-94) και Αντί (1989-2008) και έγραψε δύο σενάρια για ντοκιμαντέρ αρχιτεκτονικής, σε συνεργασία με τον σκηνοθέτη Γ. Σκοπετέα (2004, 2010).

Μαριάννα Χαριτωνίδου

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ και Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ

Η Μαριάννα Χαριτωνίδου είναι αρχιτέκτων μηχανικός ΑΠΘ (2010), διδάκτωρ της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Architectural Association στο Λονδίνο (2010-11) και στο ΕΜΠ στην κατεύθυνση «Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός» (2011-13). Είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Department of Architecture της ETH Zürich (θέμα μεταδιδακτορικής έρευνας: «The Travelling Architect's Eye: Photography and Automobile Vision»), στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (θέμα μεταδιδακτορικής έρευνας: «Ο φανταστικός

αποδέκτης της αρχιτεκτονικής ως μηχανισμός διερεύνησης του μεταποικιακού πολιτισμού: οι μετασχηματισμοί της ελληνο-κεντρικής προσέγγισης») και στο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (θέμα μεταδιδακτορικής έρευνας: «Το όραμα ανοικοδόμησης του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη και του Adriano Olivetti στην Ελλάδα και στην Ιταλία: μεταξύ συγκεντρωτικής και μη συγκεντρωτικής πολιτικής»). Η διδακτορική της διατριβή με τίτλο «Η διάσταση ανάμεσα στην ερμηνεία και στη διαχείριση της αρχιτεκτονικής μορφής: διερευνώντας την αλλαγή του αντικειμένου της αρχιτεκτονικής» (2018) εξετάζει τις μεταλλαγές του επιστημολογικού αντικειμένου της αρχιτεκτονικής μέσα από την ανάλυση των τρόπων αναπαράστασης που βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος σε τέσσερις διαδοχικές γενιές αρχιτεκτόνων από τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι σήμερα. Έχει διδάξει στις École Nationale Supérieure Paris-Malaquais, École Nationale Supérieure Paris-la-Villette, École Nationale Supérieure d' Architecture de Versailles, στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ και στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Διετέλεσε επισκέπτρια ερευνήτρια στη Graduate School of Architecture, Planning and Preservation (GSAPP) του Πανεπιστημίου Columbia στη Νέα Υόρκη (2016-17), στην École Française de Rome (2017, 2018), στο Canadian Centre for Architecture (CCA) (2018) και στο Getty Research Institute στο Λος Άντζελες (2019).

Αντώνης Χατζημωυσής

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ

Ο Αντώνης Χατζημωυσής είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Σύγχρονης Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και τακτικός επισκέπτης καθηγητής του Manchester Business School και του Pepperdine Business School, California. Έχει λάβει ακαδημαϊκές θέσεις στο University College London, και στο Massachusetts Institute of Technology. Είναι συνιδρυτής της European Philosophical Society for the Study of Emotions, με έδρα τη Βασιλεία της Ελβετίας. Κύρια έργα του: *Philosophy and the Emotions* (Cambridge University Press), *Self-Knowledge* (Oxford University Press), *The Philosophy of Sartre* (Routledge), *Ο φόβος* (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης).

Τζίμης Χύτας

Φοιτητής ΑΣΚΤ

Ο Τζίμης Χύτας γεννήθηκε στην Αυστραλία το 1968. Σπούδασε τη δασική επιστήμη και εργάζεται στο Πυροσβεστικό Σώμα. Έκανε ζωγραφική στο Η' Εργαστήριο της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών στην Αθήνα, με τους Ζάφο

Ξαγοράρη, Γιάννη Κονταράτο και την Heike Schuppelius. Θεωρία της Τέχνης με τους Νίκο Δασκαλοθανάση και Ανδρέα Ιωαννίδη. Θεωρία της Αρχιτεκτονικής με τους Ανδρέα Γιακουμακάτο και Παναγιώτη Πάγκαλο. Φωτογραφία με τον Δημήτριο Τσουμπλέκα και Χαρακτική με την Ντίνα Κώτσιου. Ακολουθεί την κατεύθυνση της γλυπτικής με καθηγητή τον Νίκο Τρανό (Εργαστήριο Α' Γλυπτικής). Έχει λάβει μέρος σε ομαδικές εκθέσεις. Εικαστικές δράσεις-Συμμετοχές: α. Στο πρόγραμμα Citylab 2018a (επι)κοινωνία * πόλη και τέχνη, ένα διαδραστικό εργαστήριο τέχνης, με θέμα «Η Ταυτότητα της Αθήνας – Μνήμη, Ανισότητα, Στυλ» (Αθήνα, Κυψέλη 24 Απριλίου έως 4 Μαΐου 2018), β. Στο 6^ο πανελλήνιο συμπόσιο/εργαστήριο Citylab 2018b που πραγματοποιήθηκε, στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (Αθήνα, 4 έως 7 Οκτωβρίου 2018), γ. Στο πλαίσιο του πρώτου προγράμματος φιλοξενίας καλλιτεχνών του Ελευσίνα 2021 - «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2021», σε συνεργασία με την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας (Η' Εργαστήριο), συμμετείχε με μια Εγκατάσταση σε υπαίθριο χώρο (διαστάσεις 350 x 300 cm) «ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ – ELEUSIS IMPRINT» (Ελευσίνα ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ, 8 Νοεμβρίου έως 16 Δεκεμβρίου 2018), δ. Έχει εικονογραφήσει δύο [2] βιβλία (ποιητικές συλλογές). Έργα του φυλάσσονται σε ιδιωτικές συλλογές. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Το πρόγραμμα του συμποσίου/εργαστηρίου
Citylab 2019_b: Φόβος • Αρχιτεκτονική • Τέχνη
τυπώθηκε από το τυπογραφείο *digiland*
[Π.Π. Γερμανού 114, Πάτρα, 26225, www.digiland.gr]
στην Πάτρα, τον Σεπτέμβριο του 2019
σε 150 αντίτυπα.

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
HELLENIC INSTITUTE OF ARCHITECTURE

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
91,6 • 105,8

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

KOSMOS 93,6 MHz
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

CITYLAB
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

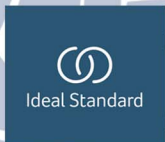

Funded by the Horizon 2020
Framework Programme of the
European Union

RÖCK
Regeneration and Optimisation
of Cultural heritage
in creative and Knowledge cities

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
HELLENIC INSTITUTE OF ARCHITECTURE

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
91,6 • 105,8

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

KOSMOS 93,6 107,0
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ